

Civil szervezetek a 2019-es helyhatósági választásokon

Összegző tanulmány

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	1
Bevezető	4
Online kérdőíves felmérés	5
Módszer	5
Elemzés.....	5
Összefoglalás.....	17
Függelék.....	18
A fókuszcsoportos kutatás értékelése	27
Módszer	27
A vizsgálat fókusza.....	27
Eredmények	27
A beszélgetésben résztvevő civil szervezetek főbb típusai.....	27
2019-es önkormányzati választással kapcsolatos tevékenységek és tapasztalatok	36
Tevékenységek	36
Aktív állampolgárságot támogató tevékenységek	36
Kampánytevékenységek	36
A kampány előkészítése.....	36
A kampány megvalósítása	38
Kihívások, nehézségek.....	41
Civilek a politikai térben, együttműködés politikai pártokkal	41
Választások utáni helyzet.....	44
Képzésekkel, szolgáltatásokkal kapcsolatok elvárások, javaslatok	45
Tervek 2022-re.....	49
Melléklet.....	50

Közreműködők

A kérdések és a résztvevők listájának összeállításában részt vett Arató Vilja (Emberség Erejével Alapítvány), Bálint Mónika (Civil Kollégium Alapítvány), Kelemen-Varga Roland és Móra Veronika (Ökotárs Alapítvány) és Márffy Anna (Társaság a Szabadságjogokért)

A kérdőíves elemzést készítette: Komenczi Bálint (Ökotárs Alapítvány)

A fókuszcsoportos kutatást vezették Füleki Katalin és Polyacskó Orsolya

Olvasószerkesztő: Foltányi Zsuzsa (Ökotárs Alapítvány)

Budapest, 2020 augusztus

Co-funded by the
Rights, Equality and
Citizenship program

Az Európai Bizottság támogatása ezen kiadvány elkészítéséhez nem jelenti a tartalom jóváhagyását, amely kizárólag a szerzők álláspontját tükrözi, valamint a Bizottság nem tehető felelőssé ezen információk bármilyen felhasználásáért.

Bevezető

Ez a jelentés Ökotárs, a Civil Kollégium, az Emberség Erejével Alapítvány és a Társaság a Szabadságjogokért kétéves közös projektjének keretében készült, amelynek célkitűzése a 2019-es önkormányzati választások körüli civil mozgósítás és aktivitás elemzése és értékelése abból a célból, hogy a későbbiekben erre építve tudjanak kidolgozni új támogató-fejlesztő programokat, képzéseket és egyéb eszközöket.

A projekt első fázisában, 2020 első felében lezajlott kutatás két részből, egy kvantitatív online kérdőíves felmérésből és egy erre épülő kvalitatív fókuszcsoportos interjúsorozatból állt. Mindkettőben kifejezetten az önkormányzati választásokon aktív szerepet betöltő civil szervezetek és közösségi csoportok tagjai és aktivistái vettek részt, Magyarország különböző területeiről.

Az alábbiakban részletesen bemutatjuk a két vizsgálat eredményeit és főbb megállapításait.

Online kérdőíves felmérés

Módszer

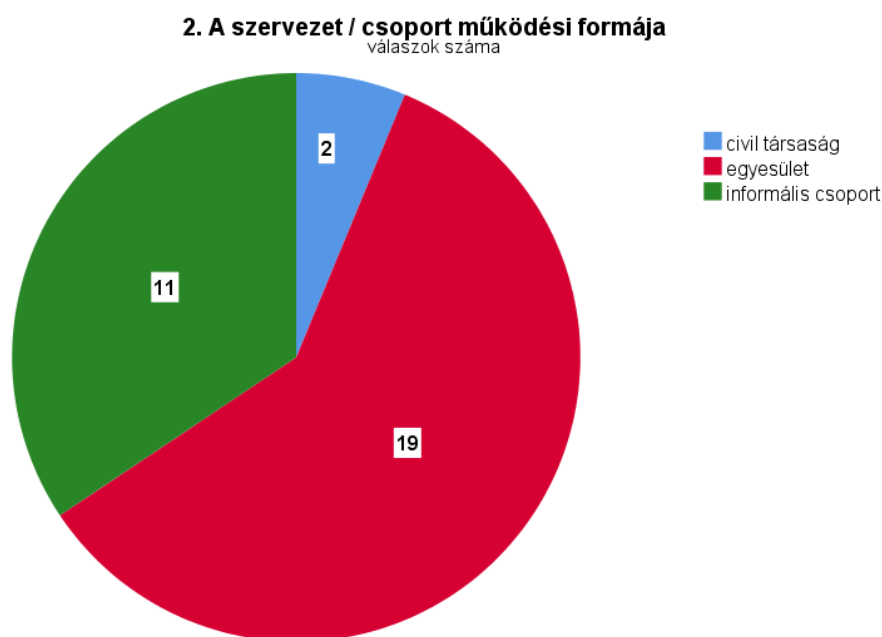
Az online kérdőív összesen 37 kitöltést tartalmaz, mely kitöltések között találtunk 3 duplikátumot, egy civil szervezet elnöke pedig háromszor küldte be a kérdőívet, mindezeket levonva 32 kitöltő személyről beszélhetünk. A többszörös kitöltésekben található plusz információ, így a nyitott kérdések feldolgozásánál igyekeztünk ezeket is figyelembe venni, a zárt kérdéseknél pedig az utolsó válaszadást vettük figyelembe. Egy szervezettől / csoportból több ember véleményére is kíváncsiak voltunk, így 4 olyan szervezet / csoport is van, ahonnan 2 válaszadó is küldött be kérdőívet. Összesen tehát 28 szervezet / csoport működéséről tudhattunk meg értékes információkat. Az ábránál egyrészt elemszámot alkalmaztunk (n=32) másrészt, ahol lényegesnek tartottuk, százalékos arányokat.

A kérdőívek kitöltési időintervalluma 2020.02.12-től 2020.04.10-ig tartott, tehát nagyjából 2 hónap állt rendelkezésre a kitöltésre. A kérdőívek mintegy harmada a 2020. márciusában kitört koronavírus-járvány után érkezett. A továbbiakban a kérdőív eredményeit kérdésekre bontva nézzük végig.

Elemzés

2. A válaszadó szervezet / csoport működési formája

A szervezet / csoport működésének legelterjedtebb formája az egyesület 60%-kal, ezután az informális csoport következik 35%-kal, majd 6%-nyi civil társaság.

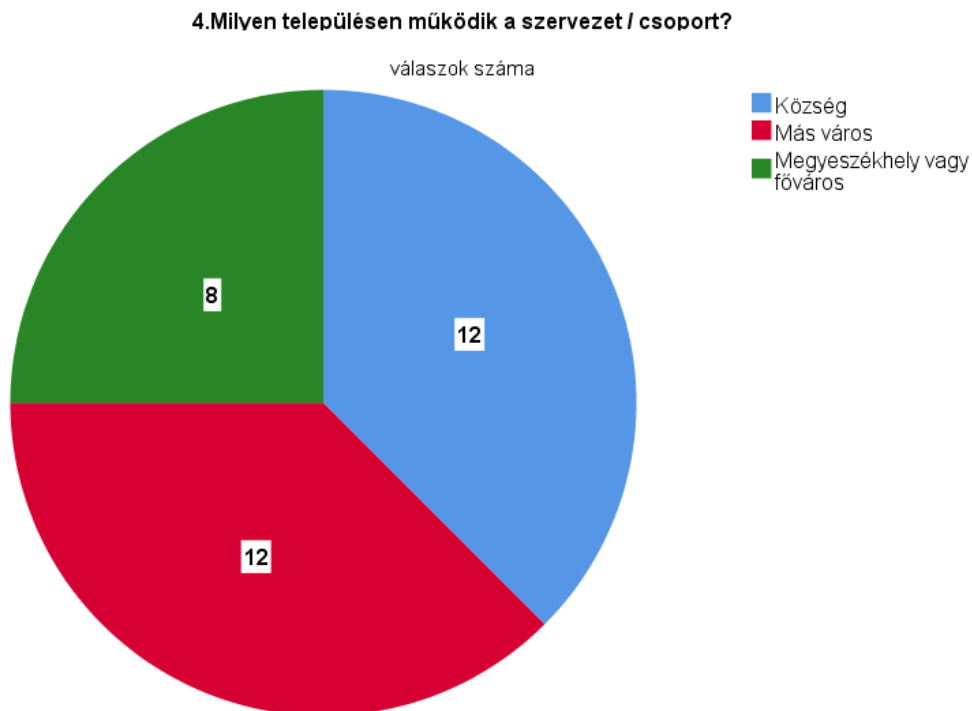
3. Mint válaszadó, milyen funkciót látsz el a csoportban / szervezetben?

A kitöltők szervezetén belüli tisztsége, funkciója a következőképpen oszlik el (válaszok száma):

elnök	12
közösségszervező	3
elnökségi tag	2
képviselő	2
tag	2
vezető	2
közösségi vezető	2
alkalmazott/ programkoordinátor	1
egyesületi tag (egyébként képviselő)	1
kommunikációs-, részvételi koordinátor	1
szervező	1
tag, aktivista	1
vezetőségi tag	1
NA	1

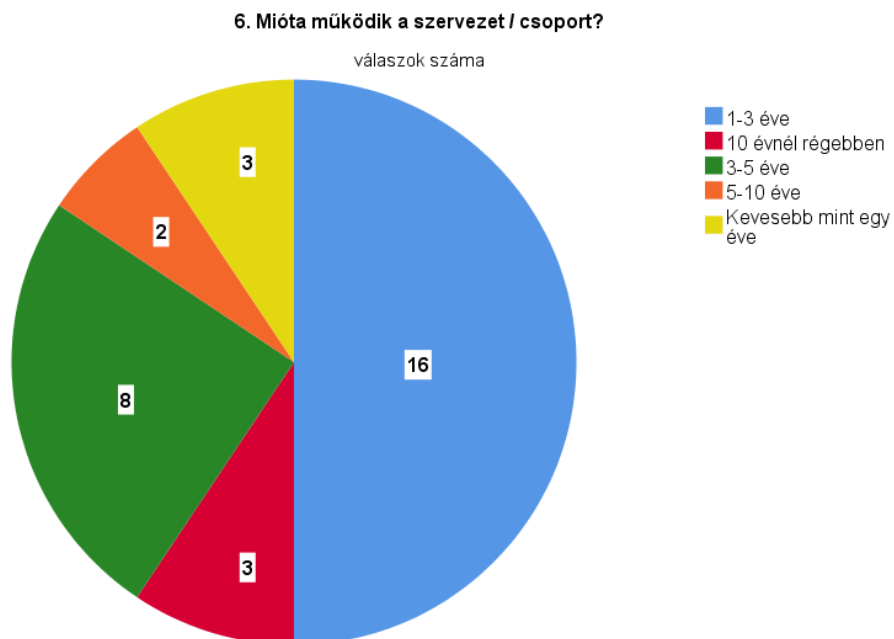
4. Milyen településen működik a szervezet / csoport?

A válaszadók negyede megyeszékhelyről és a fővárosból, 37-37%-a pedig más városokból, valamint községekből származik. A pontos térség, terület, ahol a szervezet / csoport a tevékenységét folytatja a Függelékben található.

6. Mióta működik a szervezet / csoport?

A válaszadók 60%-a 3 évnél fiatalabb szervezetet / csoportot képviselt, 25%-a 3-5 év közötti, míg csak 9%-a 10 évnél régebbit.

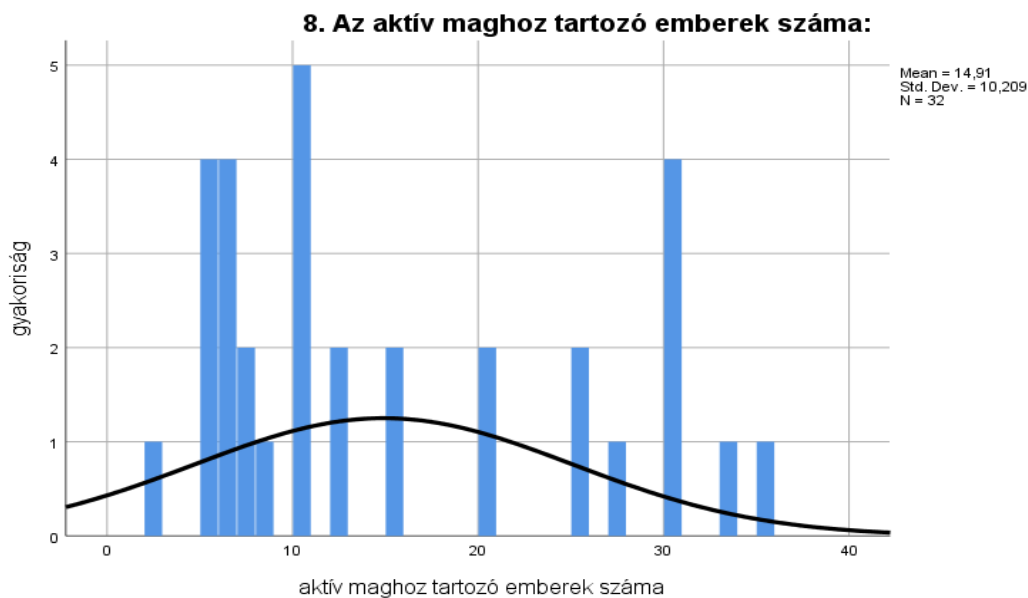
6. Mekkora, hány fős a csoport / szervezet?

A képviselt csoportok / szervezetek nagyságáról megállapíthatjuk, hogy túlnyomórészt (23 szervezet) 50 fő alatti társaságokról beszélünk; 50-100 fő között 6-an vannak, 100-200 fő között 2-en, és csak egy válaszadó jelölt 305 fős létszámot.

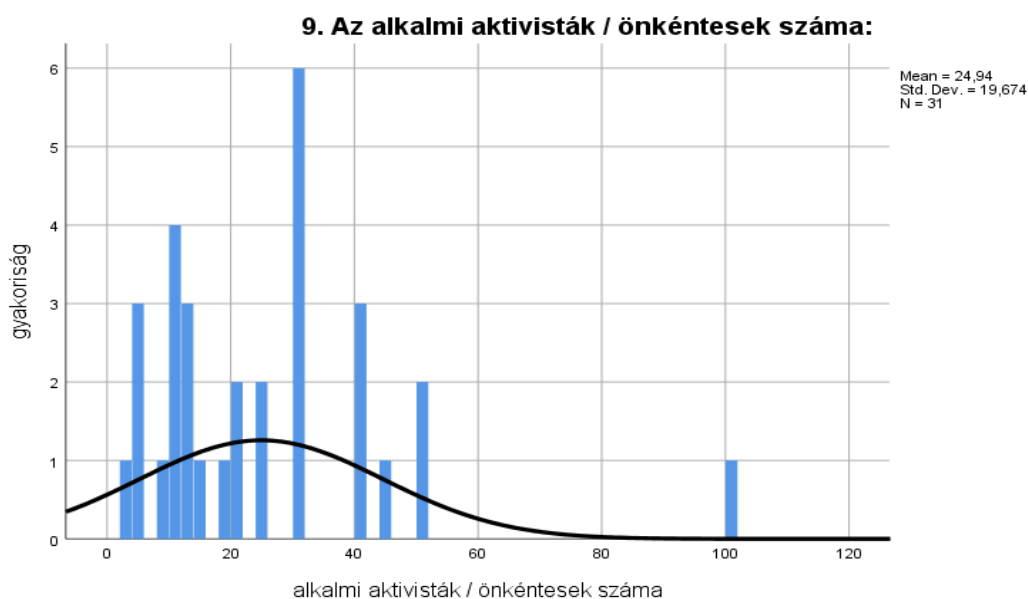
8. Az aktív maghoz tartozó emberek száma

Az aktív mag létszáma minden esetben 50 alatti. Legszámosabbak (n=17) a maximálisan 10 fős maggal rendelkezők, 11-20 között találunk 6 csoportot / szervezetet, 21 és 35 között 9-et.

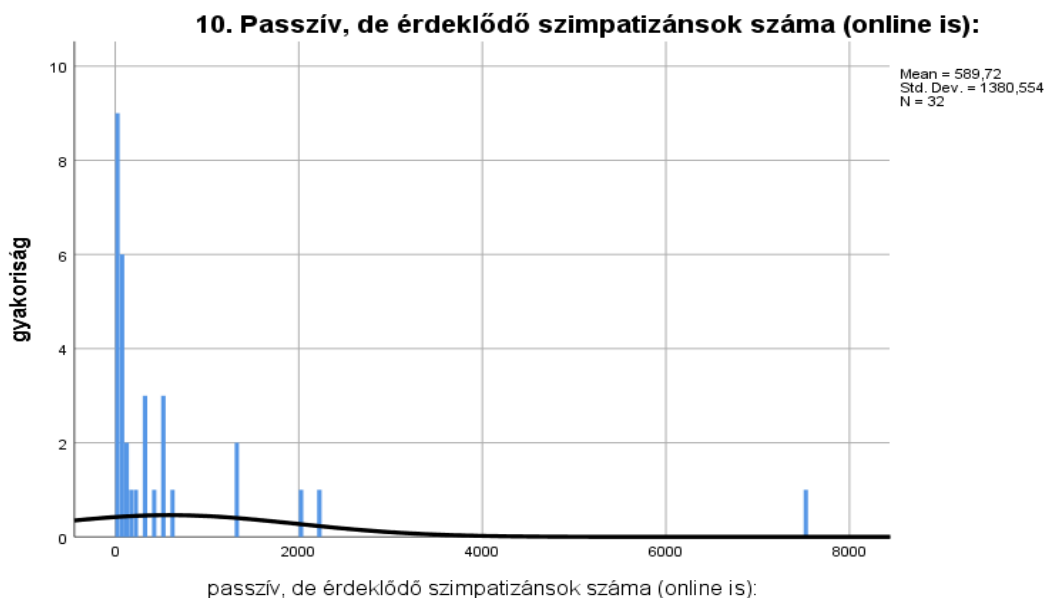
9. Az alkalmi aktivisták / önkéntesek száma

A maximum 20 alkalmi aktivistát / önkéntest maga mellett tudható szervezetek / csoportok száma 16, 21-30 közötti ez a szám 8 esetben, 31-50 közötti 6 esetben, és 1 válaszadó írt 100 főt. (Egy szervezet nem válaszolt erre a kérdésre.)

10. Passzív, de érdeklődő szimpatizánsok száma (online is)

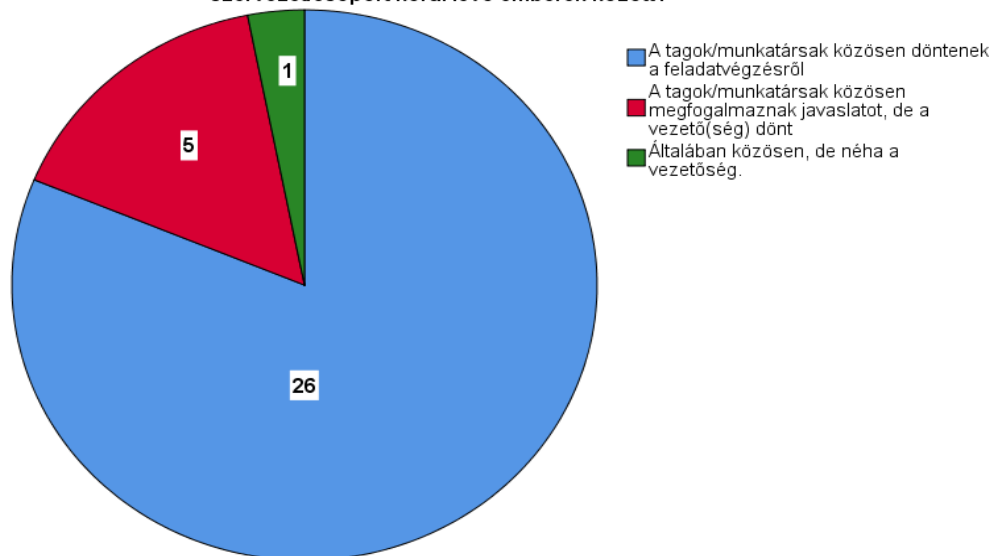
A passzív érdeklődők és szimpatizánsok megbecslésénél találtam a legnagyobb szórást, ami nem véletlen, hiszen a passzívak a legkevésbé látható csoport. Itt 17 válaszadó becsült maximum 100 főt, 9-en 150-500 közöttre saccoltak, míg volt 5 darab ezren felüli becslés is, melyek közül 1 válaszadó egészen 7500-ig merészkedett.

11. Hogyan épül fel a szervezet / csoport, hogyan oszlanak meg a feladatok / tevékenységek a tagok és a szervezet/csoport körül lévő emberek között?

A szervezeten / csoporton belüli döntési mechanizmusok egyértelműen demokratikus irányba mutatnak. A válaszadók 81% számolt be arról, hogy „A tagok/munkatársak közösen döntenek a feladatvégzésről”, a többi szervezetben / csoportban a vezetőség dönt a tagság javaslatait figyelembe véve. Egy esetben a közösségi döntés az általánosan bevett forma, viszont alkalmanként a vezetőség formál jogot a döntésre.

11. Hogyan épül fel a szervezet / csoport, hogyan oszlanak meg a feladatok / tevékenységek a tagok és a szervezet/csoport körül lévő emberek között?

12. Mi volt a szervezet / csoport tevékenységének konkrét célja az önkormányzati választások kapcsán?

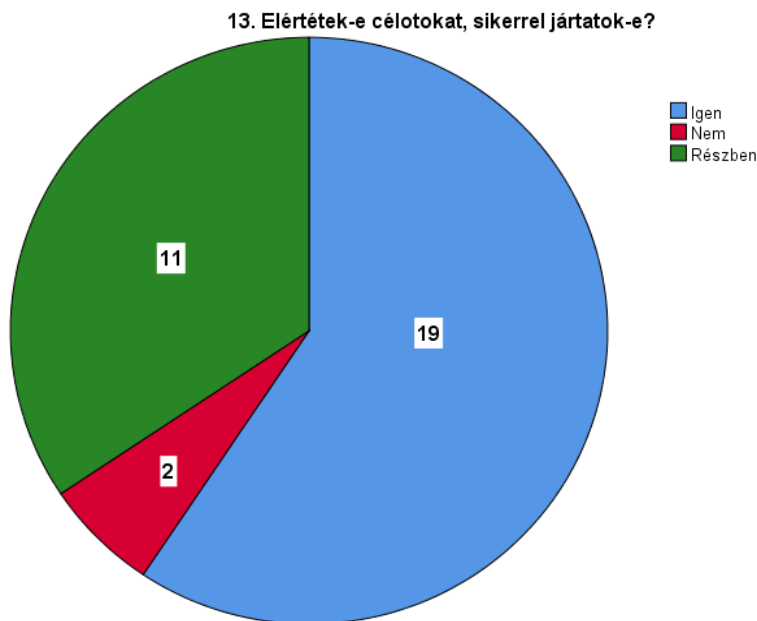
Az önkormányzati választásokhoz kapcsolódó tevékenységek nyílt kérdésére adott válaszok összesítése alapján a következőképp csoportosíthatók (*pontos válaszokat ld. függelék*):

- jelöltállítás, képviselők önkormányzatba juttatása 7
- városvezetés átvétele 4
- választásokkal kapcsolatos információ átadás a helyi lakosoknak 3
- ellenzéki pártok együttműködésének segítése 3
- polgármester jelölt állítása 2
- aktivizálni a roma származású választópolgárokat 2
- választásra készítés 2
- önkormányzati működés átláthatóságának megteremtése 2
- civil érdekérvényesítés segítése 2

A válaszok alapján elmondhatjuk, hogy a jelöltállítás, és a képviselők testületbe történő bejuttatása voltak a legelterjedtebb tevékenységek.

13. Elérték-e célokat, sikerrel jártatok-e?

A válaszadók 60%-a gondol vissza sikeresként az önkormányzati választásokhoz kapcsolódó tevékenységére, és a 32 válaszadóból csupán 2 számolt be a siker hiányáról.

14. Milyen tevékenységeket végeztetek a célok elérése érdekében, és ezek a tevékenységek mennyire valósultak meg eredményesen, mennyire voltak elégedettek?

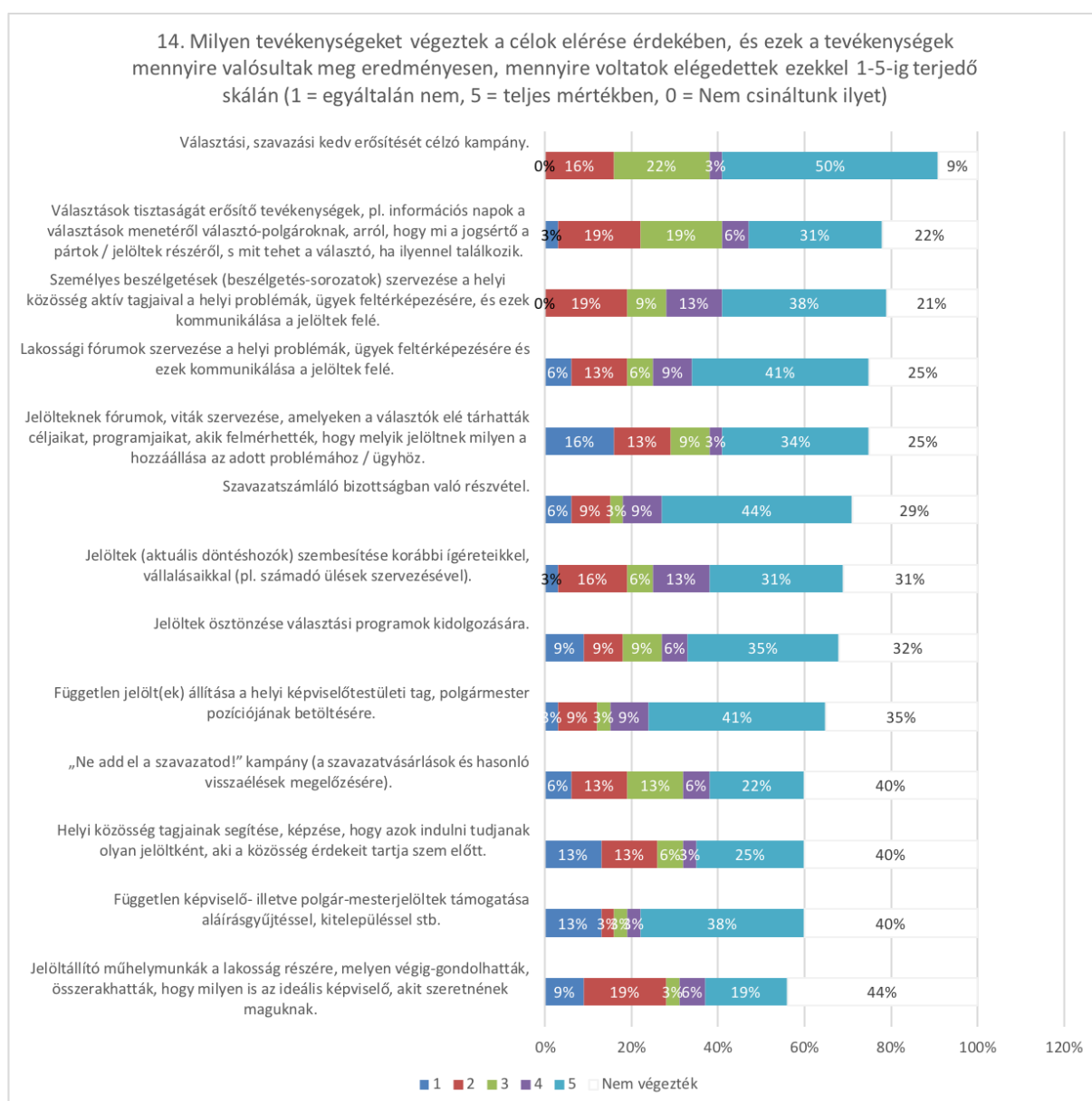
Ha közelebbről megnézzük a választásokhoz kapcsolódó tevékenységeket, akkor azt láthatjuk, hogy a legtöbbször által végzett tevékenység 92%-kal a választási, szavazási kedv erősítését célzó kampányok szervezése volt, míg a legkevesebbet, azaz 66% tartott jelöltállító műhelymunkákat a lakosság részére. A következő tevékenységek kapták legnagyobb arányban a legmagasabb

elégedettségi fokot jelző 5-ös számot:

- *szavazatszámoló bizottságban való részvétel*
- *független jelölt(ek) állítása a helyi képviselőtestületi tag, polgármester pozíciójának betöltésére*
- *független képviselő- illetve polgármester-jelöltek támogatása aláírásgyűjtéssel, kitelepüléssel stb.*
- *lakossági fórumok szervezése a helyi problémák, ügyek feltérképezésére és ezek kommunikálása a jelöltek felé*

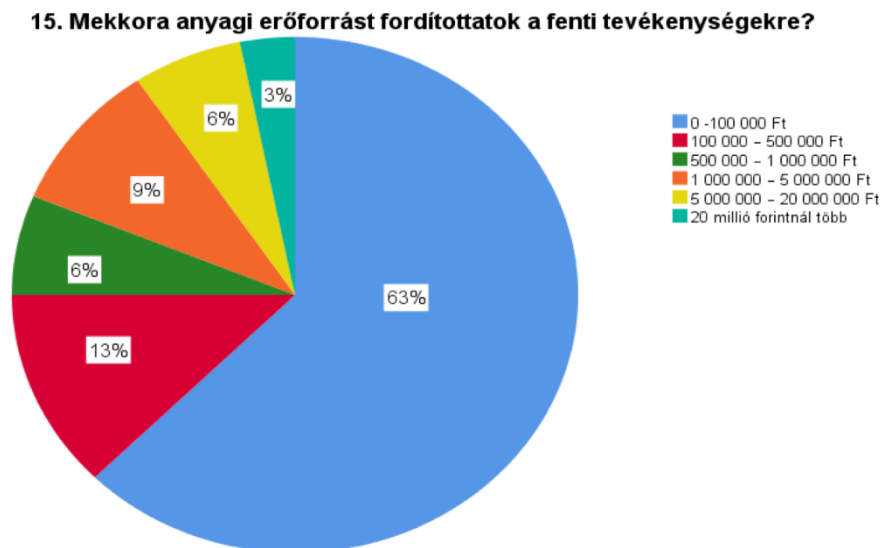
A legszélsőségesebben megítélt tevékenységekről is essék szó. A „Független képviselő- illetve polgármester-jelöltek támogatása aláírásgyűjtéssel, kitelepüléssel stb. tevékenység volt az, melyet 8 választadó eredménytelennek tartott, ugyanakkor 9-en eredményesnek ítélték meg. Emellett megemlíteném a „Jelölteknek fórumok, viták szervezése, amelyeken a választók elé tárhatták céljaikat, programjaikat, akik felmérhették, hogy melyik jelöltnek milyen a hozzáállása az adott problémához / üggyhöz.” választ, ahol az eredménytelen és eredményes megítélések szintén nagyjából azonos számban fordultak elő.

A legkevésbé eredményesnek ítélt tevékenység a következő volt: „Jelöltállító műhelymunkák a lakosság részére, melyen végiggondolhatták, összerakhatták, hogy milyen is az ideális képviselő, akit szeretnének maguknak.”.

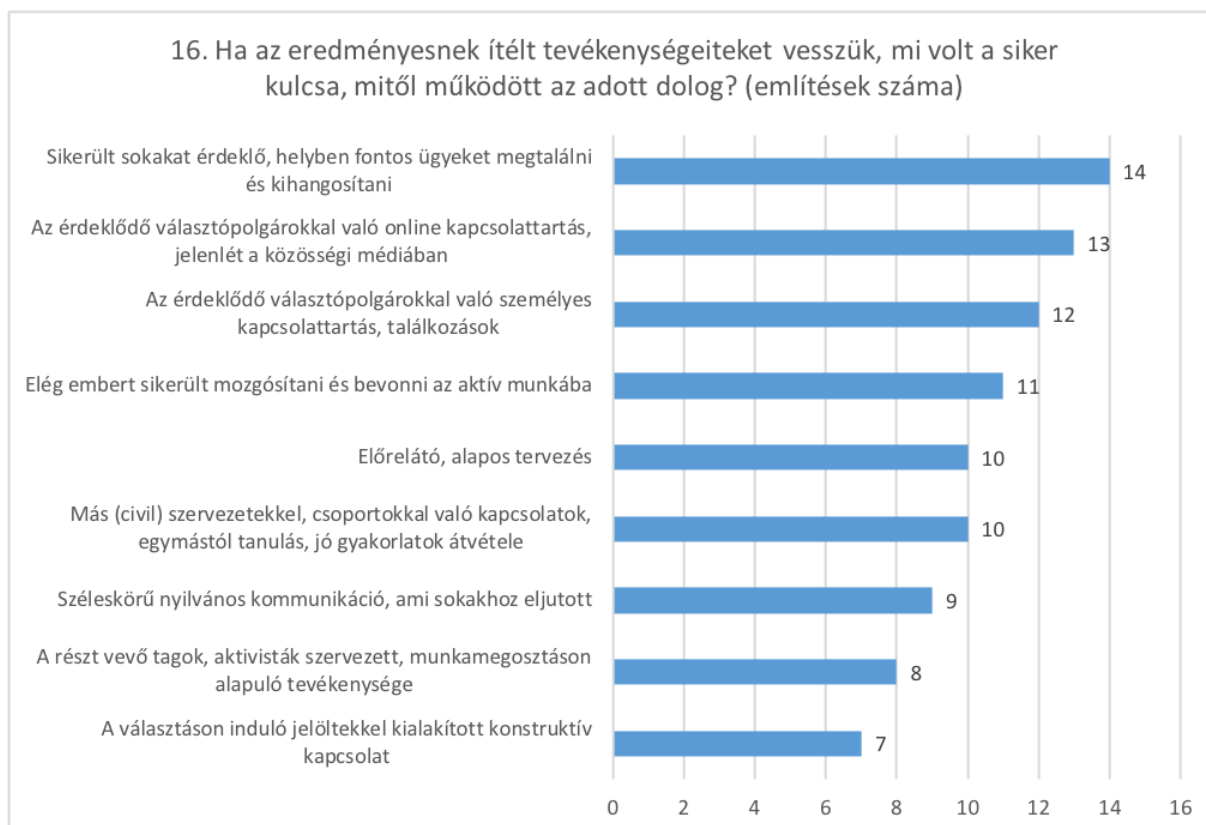
15. Mekkora anyagi erőforrást fordítottatok a fenti tevékenységekre?

A megkérdezett csoportok / szervezetek 63%-a (20 válasz) szinte ingyen, azaz 100 000 Ft alatti összegből finanszírozta a választások körül végzett tevékenységét. A másik véglet kevésbé számos, 1 szervezet 20 millió forintnál több, 2 pedig 5 000 000 – 20 000 000 Ft közötti összeggel gazdálkodott.

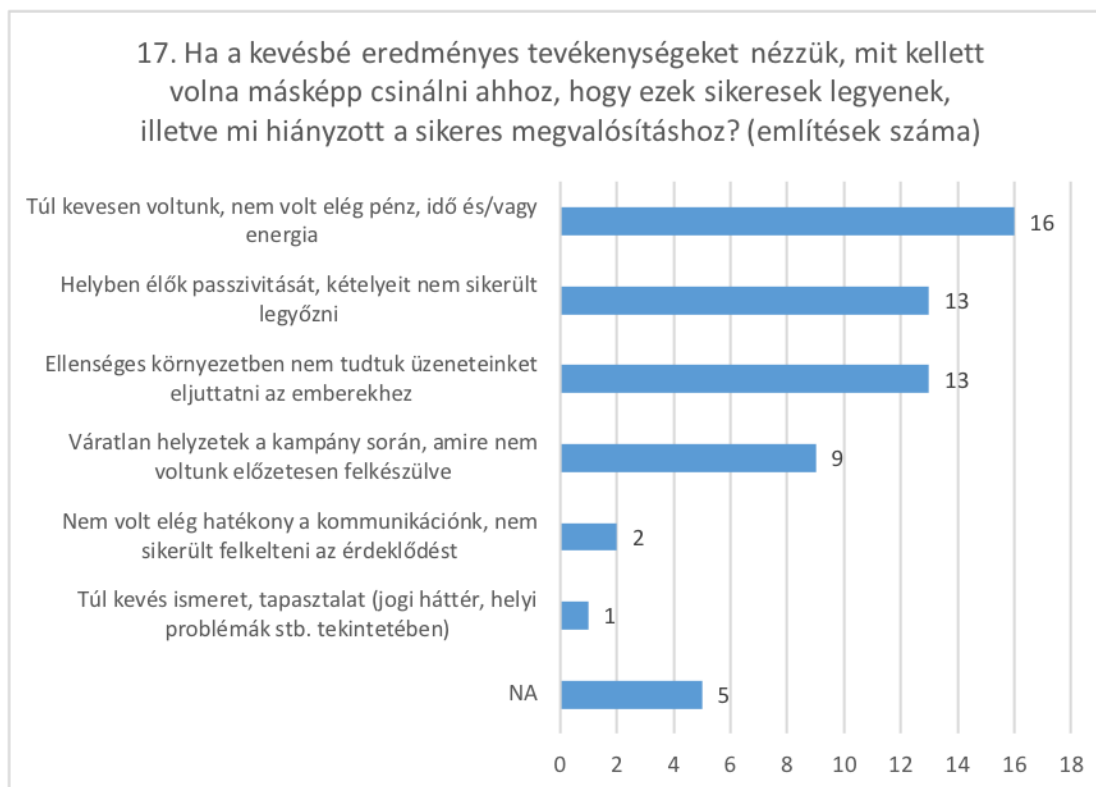
16. Ha az eredményesnek ítélt tevékenységeiteket vesszük, mi volt a siker kulcsa, mitől működött az adott dolog? Kérjük, jelöld be a három legfontosabbat.

Az eredményes tevékenységek sikerének kulcsánál a felkínált válaszlehetőségek említéseinek számából indulhatunk ki. Legtöbbször a helyi ügyek megtalálását és azok kihangosítását említették.

17. Ha a kevésbé eredményes tevékenységeket nézzük, mit kellett volna másképp csinálni ahhoz, hogy ezek sikeresek legyenek, illetve mi hiányzott a sikeres megvalósításhoz?

A sikertelenség okait taglaló kérdésre adott válaszok alapján elmondhatjuk, hogy a legfőbb okok a forráshiány, a helyben élők passzivitása és az ellenséges környezet voltak.

18. Kérjük néhány mondatban írd le, hogy konkrétan, az adott helyen mit kellett volna másképp csinálni?

A 17. kérdéshez tartozott egy kifejtési lehetőség is, ahol a kérdezettek a sikeres megvalósításhoz szükséges konkrét mozzanatokat oszthattak meg velünk. Itt egyrészt visszaköszöntek a zárt kérdésben megfogalmazott problémák, olykor pedig banálisnak tűnő hibák és hiányosságok merültek fel, mint pl. a keresztbeszervezés problémája. A bátrabb kommunikáció, a több ember mozgósításának szükségessége, az állandó bázishely hiánya, a választópolgárokkal történő még több személyes találkozás szükségessége, a munka idejében történő elkezdése több válaszban is előfordultak. Néhányan konkrét történeteket osztottak meg saját csoportjuk / szervezetük munkájáról, melyek szintén tanulságosak lehetnek, válaszokat ld. Függelék.

19. Milyen további tudások, források hiányoznak a hatékony tevékenységhez?

Kommunikációs tudás, anyagi forrás, több rendelkezésre álló idő, humán forrás, jogi ismeretek, általános tapasztalat, stratégiai tervezéssel kapcsolatos ismeretek – ezek voltak a leggyakrabban említett tudások, források, melyek hiánycikknek számítottak a szervezetek / csoportok működésénél a válaszadók szerint.

A választópolgárokra jellemző általános közönnyel kapcsolatos az egyik válaszadó felvetése:

„Tudni szeretnénk, miért nem szánják rá magukat az emberek a cselekvésre? Minden megmozduláson ugyanazokat az arcokat lehet látni - évek óta.”

Egy válaszadó a jelenlegi járványhelyzetre is reflektált: „Önkormányzati oldal jól működik, de a civilszervezet lassan tért magához az új helyzetben, s mire már eljutott idáig, jött a koronajárvány.”

20. Ha a következő képzéseket, szolgáltatásokat nézzük, melyek azok, melyeket igénybe vennétek?

A legfontosabb 3 szolgáltatás, illetve képzés, melyet a válaszadók kiválasztottak a felkínált lehetőségek közül részben tükrözték az előző nyitott kérdésre adott válaszokat: a választópolgárok mozgósításának módszerei, illetve a forrásszerzés és a kampánytervezés voltak ezek.

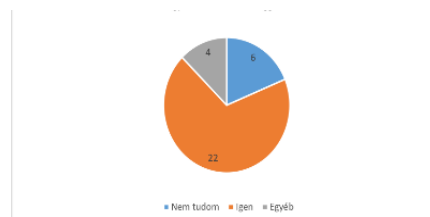
21. Milyen tevékenységeket terveztek az elkövetkező 3 évben a szervezettel / csoporttal (általában)?

A következő 3 évre tervezett tevékenységek között kirajzolódtak olyan irányvonalak, mint a helyi önkormányzatokkal való, a megkérdezett szervezetek / csoportok által tevékenyen alakított további együttműködés, a helyi érdekérvényesítés erősítése, a település környezetével, mindennapos dolgaival való foglalkozás. Helyi roma érdekérvényesítésről 2 szervezet számolt be. Hárman spontán említették a 2022-es választásokra való készülést. A legtöbb válasz előremutató, fejlődéssel, aktivitással számol, ahol a hálózatosodás, közösségépítés, helyi érdekérvényesítés fontos kulcsmozzanatok.

Mindössze 2 csoport említette, hogy megszűnt, vagy nem tudja, mit tegyen a továbbiakban, illetve ketten nem válaszoltak a kérdésre. Pontos válaszokat ld. Függelék.

22. Tervezitek-e, hogy végeztek tevékenységeket a 2022-es országgyűlési választásokhoz kapcsolódóan?

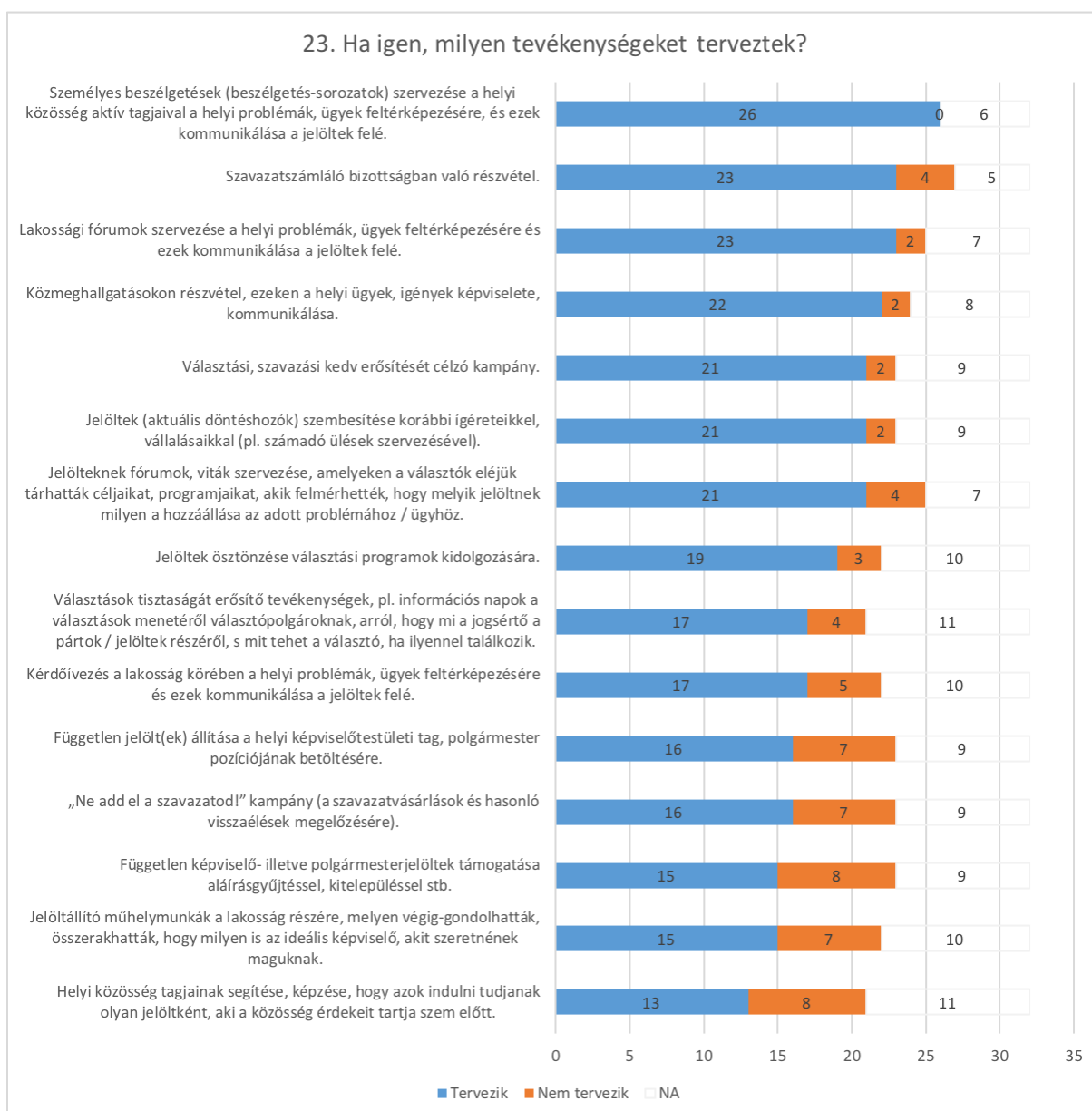
A válaszadók 69%-a tervezi, hogy végez tevékenységeket a 2022-es országgyűlési választásokhoz kapcsolódóan. 19% hezitál, nemleges választ senkitől nem kaptunk.

23. Ha igen, milyen tevékenységeket terveztek?

A kérdés megválaszolásakor több felkínált lehetőséget is bejelölhettek a válaszadók. A legtöbbször említett tevékenységek a helyi közösség aktivizálására, a képviselők kontrolljára, és a helyi ügyek felszínre hozására irányultak. A választások ellenőrzése is fontos tevékenység, melyet a szavazatszámoló bizottságban való részvétellel eszközölnének a válaszadók.

A független képviselőjelöltek állítását, és az ezzel kapcsolatos tevékenységeket favorizálták a válaszadók a legkevésbé.

A 2020-ra tervezett tevékenységeket összevetve az önkormányzati választásokon végzett tevékenységekkel (14. kérdés), látható némi összefüggés a korábbi aktivitás sikerességének megítélése és a jövőbeni tervezési hajlandóság között. Elmondható, hogy aki egy, az önkormányzati választások kapcsán végzett tevékenységet sikeresnek értékelt, az nagyobb valószínűséggel tervezi ezt a tevékenységet a 2022-es választásokra is. Ez a tendencia annál jobban érvényesül, minél többen tervezik az adott tevékenységet.

Emellett az is látható, hogy a válaszadók hajlandók kipróbálni új, általuk eddig még nem használt módszereket is: jellemzően, akik nem végeztek korábban valamilyen tevékenységet, nagyobb valószínűséggel tervezik azt a jövőben alkalmazni, mint sem.

24. Tervezitek-e az együttműködést más csoportokkal, szervezetekkel az elkövetkező időben?

Az együttműködésre való nyitottság viszonylag nagy. 25 válaszadó tervezi, 5 hezitál, 1 nem tudja, és 1 nem tervezi, hogy más csoportokkal együttműködjön a későbbi tevékenysége folyamán.

25. Ha igen, milyen jellegű együttműködést terveztek és kivel / kikkel?

A nyitott kérdésre adott válaszokból leginkább a helyi, illetve hasonló problémákkal foglalkozó civil szervezetekkel való együttműködési hajlandóság körvonalazódik. A közös ügyek, illetve közügyek mentén történő szerveződés jellemző, illetve néhányan országos hatókörű civil szervezetekkel való együttműködési hajlandóságról vagy futó kooperációról számoltak be. Pontos válaszokat lásd a Függelékben.

A kérdőív tovább kérdései a kitöltők egy a témához kapcsolódó fókuszcsoportos beszélgetésen való részvételi hajlandóságát taglalták, illetve bólabda módszerrel próbáltunk további lehetséges kitöltőket feltérképezni.

Összefoglalás

A feldolgozott adatok eredményei nyomán, a leggyakrabban előforduló mintázatok alapján az általunk vizsgált populáció „tipikus” válaszadója a következő jellemzőkkel bír:

Egyesületi formában működik valamilyen városban 5 évnél nem régebben. Tagsága 50 fő alatti, az aktív maghoz 10 főnél kevesebben tartoznak, alkalmi aktivistái / önkéntesei száma 30 alatti, passzív szimpatizánsainak száma 500 alatti. A tagok / munkatársak jellemzően közösen döntenek a feladatvégzésről. Az önkormányzati választásokhoz kapcsolódó tevékenységeit általában sikeresnek ítélte, ezek között is a legsikeresebb tevékenységek a szavazási kedv növelésére, lakossági fórumok és személyes beszélgetések szervezésére irányultak, valamint szavazatszámláló bizottságokban való részvétel és független jelöltek állítása voltak. Tevékenységeit 100 000 Ft alatti összeg felhasználásával végezte, sikerességének záloga pedig a fontos helyi ügyek felkarolása, valamint a választópolgárokkal való közvetlen kapcsolat volt. A kevésbé hatékony tevékenységek sikertelenségét (pl. a jelöltállító műhelymunkák a lakosság részére) az idő, a pénz, energia hiányára, a helyiek passzivitására, valamint az ellenséges környezetre vezeti vissza. Szívesen venne részt olyan képzésen, melynek témái a választópolgárok mozgósításának módszerei, forrásszerzés, illetve kampánytervezés. Mindenképpen aktív lesz a következő választásokon, megelőlegezett tevékenységének fókuszában a helyi közösség aktivizálására, a képviselők kontrollja, a helyi ügyek felszínre hozása, valamint a választások ellenőrzése állnak. Nyitott más, hasonló problémákkal foglalkozó csoportokkal, szervezetekkel való együttműködésre a jövőben.

Függelék

1. A kérdőív kitöltői az alábbi megyék településein tevékenykednek (zárójelben a települések száma):

Bács-Kiskun (1)
Borsod-Abaúj-Zemplén (2)
Fejér (1)
Hajdú-Bihar (1)
Heves (2)
Nógrád (2)
Pest (6)
Somogy (1)
Szabolcs-Szatmár-Bereg (4)
Tolna (2)
Vas (1)
Veszprém (1)
Zala (1)

Budapest (VIII. ker.)

Nyitott kérdésekre adott válaszok listája:

12. Mi volt a szervezet/csoport tevékenységének konkrét célja az önkormányzati választások kapcsán? Kérjük, röviden fejtse ki!

A fb.oldalunkon általános választási tájékoztatás ill. a jelöltek bemutatása. 14 pontos kérdőívadás és aztán online bemutatása. A jelöltek fórumain részt vettünk ill. mi is szerveztünk egy "ne fogadjuk el a nemet!" workshopot, miután a fideszes jelöltek sem a kérdőívünket nem töltötték ki, sem a választási fórumunkra nem fogadták el a meghívásunkat. Piaci aktivizálás a választásokra. Reagálások a programpontokra a fb-on. Ill. volt egy iskolai terem bérléssel kapcsolódó önkormányzati erőforrásokat felhasználó visszaélés feltárásunk.
A fideszes városvezetés leváltása.
A szervezet adta a kerületi polgármester jelöltet az ellenzéki összefogásban. A cél az ő megválasztása volt.
A választási részvétel erősítése. A jelöltek megismertetése a lakossággal (ellenzéki és kormánypárti jelöltek egyformán). A lakosság tájékozottságának javítása a választás és a jelöltek tekintetében.
A helyi fideszes önkormányzat leváltása
Aktivizálni a roma származású választópolgárokat
Arra buzdítottuk a kerületi Roma lakosokat, hogy menjenek el szavazni.
Átlátható és a valódi önkormányzás megteremtése, a polgármester és a testület munkára kényszerítése.

Átvenni a város vezetését
Az új képviselő-testületbe a közösségi munkában bizonyított személyek kerüljenek megválasztásra. Polgármester és képviselő jelöltjeink megválasztásuk esetén a lakossággal és civil szerveződésekkel összefogva elindítsák a faluközösséget a régóta várt fejlődés útján....
Bejuttatni képviselőt az önkormányzatba.
Civil polgármesterjelölt és választókerületenként 1 képviselőjelölt indítása, ellenzéki pártok együttműködése
Egy képviselő bejuttatása az önkormányzati testületbe.
Elsődleges célunk a lakótársaink informálása a választással kapcsolatos információkról, ezen kívül célunk volt ösztönözni a részvételt a választásokon. Nyíltan támogattuk az egyik helyi egyesület indulóit is. Ügyeket ajánlottunk az induló egyesület figyelmébe, amik bekerültek a programjukba is.
Érdekvédelem, kisebbségvédelem, kulturális rendezvények szervezése
Hogy a választópolgárok az urnákhoz járuljanak.
Hogy győzelemre segítsük az ellenzéki összefogás jelöltjeit
Jelöltállítás
Jelölteket állítani, és bejuttatni őket az önkormányzatba.
Közülünk indítottunk polgármestert
Megpróbáltunk bejuttatni embert a testületbe
Minél több információjuk legyen azokról, akikre szavazhatnak ehhez minden segítséget igyekeztünk biztosítani.
Nagyobb érdekképviseletet szerezni a civileknek a városvezetésben
Nem volt ezzel kapcsolatos célunk. Mi gyerekeket tanítunk, konkrétan a választásokról nem esett szó a foglalkozásokon. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy én, aki egyébként a szervezet vezetője vagyok, magánszemélyként indultam a hernádszentandrásai választásokon, mint képviselő-jelölt és a falu közössége megszavazta, hogy bekerüljek a testületbe. De nem kampányoltam, sem magam mellett, sem másra se tettem megjegyzéseket.
Polgármester megválasztása
Saját jelöltjeink voltak az ellenzéki pártok támogatásával
Saját képviselő indítása
Szabad játszótér használat
Szajla településről ezen belül Ó-Szajláról sikerüljön bejuttatni egy személyt a képviselőnek
Szélesebb körű közösség, összefogás, helyi ügyek problémák kezelése, megoldása, érdekérvényesítés
Több tag is indult képviselőjelöltként, de nem a szervezet színeiben. A településen nem kormánypártiként jelentek meg a jelöltek, így nagyon igyekeztünk nem említeni az egyesület.
Városvezetés váltás, legerősebb helyi erőnek lenni. Utóbbi sikerült

18. Kérjük néhány mondatban írd le, hogy konkrétan, az adott helyen mit kellett volna másképp csinálni?

A hét tagú képviselő testületben a polgármesterrel együtt öten egyesületünk tagjai. A jelöltek gondosabb kiválasztásával akár a teljesség is elérhető lett volna. A Roma Kisebbségi Önkormányzat vezetőségének tisztségeire is egyesületünk tagjait választották.
Amíg a jelölés le nem zárult, taktikai okokból passzivitást kellett vállalnunk. (Ezzel a mentorunk is egyetértett.) A jelölés lezárásától a választásig kezdeményezhettünk volna fórumot, amin a jelöltek kikényszeríthetők lettek volna konkrét elképzelések, vállalások.
Amit másképp csináltam volna több embert kellett volna még mozgósítani, jobban felkészíteni őket
Bátrabb kiállással dolgozni, a nyilvánosság eszközeinek erőszakosabb használata. Több fórum, tájékoztató beszélgetés szervezése.
Egy székhellyel kellene rendelkezünk, hogy ne csak mi keressük az aktív tagokat, hanem ők is tudjanak minket keresni.
Egymásra épülő szervezés, a keresztbeszervezések teljes elkerülése
Ha ezekre is szánunk energiát, nagyobb figyelmet, akkor ott is sikeresek lehettünk volna. Mire ezt érzékeltük, addigra késő volt.
Jobb feladatmegosztás, jobb szervezés, több ember bevonása kevésbé merítette volna ki a legaktívabb tagjainkat.
Kampányfőnök nélkül még egyszer nem szabad belekezdeni egy ekkora munkába.
Kampányt kellett volna indítani
Még bátrabb kommunikáció
Még hamarabb elkezdni
Még több interjú!
Még több személyes találkozás, beszélgetés az emberekkel
Mivel a csoport vezetője és én voltam a képviselőjelöltje a civil csoportnak, és a választások előtti időszakban minden működött, csak észre kellett volna venni az önös érdekeket a csoporton belül.
Nem rendelkezünk egy állandó "bázishellyel" ahol személyes kapcsolattartásra nyílt volna lehetőség.
Nem sikerült az emberekhez eljutni személyesen így nem alakult ki a bizalom, érdeklődés
Nem tudtunk megegyezni az ellenzéki pártokkal, ők egymás között leosztották a helyeket, kizárták a civileket az együttműködésből. Lehet, hogy el kellett volna indulnunk velük szemben.
Nyomtatott írott sajtó havi rendszerességgel már a választások előtt 1 évvel elindítva
Szervezettebbnek kellett volna lenni a választásokon pl. külső megfigyelő, szavazat számláló bizottságban benne lenni hiszen rengeteg csalás történt.....

Talán szerepeltethettük volna a minket támogató pártok logóit a szavazólapon, ezáltal fajsúlyosabb szereplőnek tűnhettünk volna. Másrészt pedig túlságosan bíztunk a pártok aktivistáiban és végül semmilyen kézzelfogható segítséget nem kaptunk (mint kiderült, az erősnek hitt helyi alapszervezetek tagsága csak papíron létezik). Tehát a saját szervezetünket kell olyan erőssé tennünk, hogy mindenkihez személyesen be tudjunk kopogtatni a választás előtti hetekben többször is.
Több emberrel több utcai, piaci, offline jelenlét és aktívabb online jelenlét a tagok részéről. Több képzettséggel rendelkező tagság. Nagyobb bázis, aki nyomást tud helyezni a jelöltekre, hogy vegyenek részt a fórumon.
Több energiát lehetett volna fordítani adományszerzésre, mert a kampány végeztével kimerítettük még a saját személyes kereteinket is.
Több fórumon lehetett volna az induló jelölteket bemutatni, megismertetni. Tisztázni kellett volna, hogy mi a konkrét szerepünk a kampányban.
Több időre lett volna szükség, hogy az egyes településrészekben élők valódi problémáit megismerjük. Több évtizedes csalódottságuk miatt sokan bizalmatlanok voltak az "ígérgetőkkel" szemben, több energiát kellett volna fordítani arra, hogy alaposan megismerjük az ott élőket és problémáikat, valóban be tudjuk őket vonni a program megírásába. (A program megírásánál fontos szempont volt, hogy a helyiek igényén alapuljon, de néhány településrészen nem alakult ki bizalmi hozzáállás)
Több időt fektetni a folyamatos szervezetépítésbe
Választási fórumot hirdettünk, amelyre minden jelöltet meghívtunk. Sajnos a Fideszes jelöltek nem jöttek el, de ami még rosszabb: közönség sem... Így egy ellenzéki fórum-beszélgetés lett, minimális külsős (közönség) részvételével. A meg nem jelent fideszes képviselőknek üzeneteket írtak a jelenlévők, ezt később posztoltuk a közösségi médiában. Fontos ügyekre vonatkozó kérdőívet is kiküldtünk a jelölteknek, de a fideszesek ezekre sem válaszoltak, így a válaszok megint csak ellenzéki véleményeket tükröztek. Nem tudjuk mit kellene tenni hogy a hatalmon lévő válaszra méltassanak....

19. Milyen további tudások, források hiányoznak a hatékony tevékenységhez?

A megfelelő kommunikáció a különböző társadalmi rétegek felé.
A szervezetet véleményem szerint váratlanul érte a siker, nem volt még elég érett a feladathoz, ezért az önkormányzaton kívüli része lassan "tért magához", mivel több embert is elvitt az önkormányzati munka, a know-how megcsappant a civil oldalon. Lassan állt fel, tért magához és mire ide eljutottunk, jött az új szituáció.
A szervezetünknek alapvetően nem vág profiljába a szülők választásokra való buzdítása. Magánszemélyként tudjuk, hogy nagyon fontos lenne a lehető legmagasabb legyen a tájékozottságuk és ne csak a kontrollált, cenzúrázott média jusson el hozzájuk. De szervezeti szinten nekünk ez nem tevékenységi körünk.
Aktív segítők, akik vállalják véleményüket a nyilvánosság előtt.

Alig volt pénzünk a kampányra és végül a velünk többé-kevésbé szimpatizáló vállalkozók sem adtak, mert nem érezték esélyesnek a változást. Bár nagyon hatékonyan használtuk fel a kevéske forrásunkat, de minden lépésünk dupla energiába telt azáltal, hogy a legolcsóbb megoldásokat kellett felkutatnunk (pl. Szombathelyen fénymásoltatni a helyi lehetőségek helyett).
Anyagi
Az elégedetlenséget nem tudjuk aktív cselekvéssé alakítani. Sokkal több, aktív segítőre számítottunk, amikor elindultunk. Tudni szeretnénk, miért nem szánják rá magukat az emberek a cselekvésre? Minden megmozduláson ugyanazokat az arcokat lehet látni - évek óta.
Az emberek megszólítása, személyes beszélgetés kezdeményezése, kommunikációs ismeret
Egy állandó hely, ahol megtalálnak minket.
Egy főállású közösség-szervező
Emberek, tárgyalástechnikai tapasztalatok
Forrás. Anyagi forrás.
Főleg a kommunikáció jogi oldalával kapcsolatos tudás hiányzott. Pontosabban a közösségi oldalak moderálásával kapcsolatban volt sok kétely, kérdés.
Humán
Idő, pénz, több aktivista
Jogi tudás, online-média tudás, írásképeség pl. nyilvános posztokhoz vagy hivatalos levelekhez. Kutatási képesség és még több terepen való megjelenési képesség, emberekkel való kapcsolatteremtés.
Jogi, szakmai tudás
Jogok, kinek milyen jogai vannak, mint képviselő pl.
Kampány megfelelő idejében való kidolgozása, több energia fordítani magam a kampányra és anyagilag valahogyan segítséget kérni szórólapokra, plakátokra, fórumokra
Kampány szervezése - bár eredményes volt - némileg ösztönös volt.
Képzettség, tudás a még hatékonyabb közösség-szervezéshez
Leginkább anyagi erőforrás és idő.
Leginkább az idő, energia, ami kellene. Egy kistelepülésen bizony nagyon sokat számít a személyes kapcsolat. Talán a személyes kommunikáció és online kommunikáció fejlesztése, a különböző típusú emberekkel való beszélgetéskezdeményezés stb. ami még hatékonyabbá tehetne minket
Nem pénz kérdése szerintem. Nem tudom mi kell ahhoz, hogy a hatalmon lévők ne arrogáns semmibevétellel reagáljanak. Barátkozni velük? Elhitetni, hogy velük vagyunk...? Elképzelésem sincs.
Önkormányzati oldal jól működik, de a civilszervezet lassan tért magához az új helyzetben, s mire már eljutott idáig, jött a koronajárvány.
Stratégiai tervezés (A választások után tudtunk már ilyen munkát végezni.)
Szervezett, strukturált tervezés a kampányfolyamatról és az erőforrások (főként humán!) biztosításáról.

Talán egy kis anyagi segítség illetve több jogi ismeret.
Tapasztalat
Tudatos szervezetépítés
Vidéken kevés az információ, több civil érdekvédelmi képzésre lenne szükség.
Világos programismertető és jelölteket bemutató szórólapokat készítettünk és juttattunk el a választókhöz, melyek minimális pénzügyi ráfordítást igényeltek.

21. Milyen tevékenységeket terveztek az elkövetkező 3 évben a szervezettel/csoporttal (általában)?

2021-ben lesz a népszámlálás- a diszkriminációban élő bunyevác nemzetiségi kisebbség mozgósítása identitásának ébrentartására.
A falu és környezet javítás, emberek segítse a mindennapok könnyítése
A három részből álló faluközösség érdemibb közösségi együttműködésének erősítése, a faluközösség lakónak mind nagyobb számban történő bevonása az értékteremtő, hagyományőrző akciókba, rendezvényekbe.
A helyi érdekérvényesítés erősítése. Más érdekérvényesítő szervezettel való kapcsolat, ők segítése. Negyedenkénti kisebb csoportok szervezése. Ennek megfelelő ügyek feltérképezése, akciók, ezek kommunikálása.
A helyi roma emberek érdekeit szeretnénk képviselni.
A stratégia-alkotásunkat most megállította a járvány. Tovább tartjuk a kapcsolatot elektronikusan, de így a rendezvények szervezése okafogyottá vált. A Nyomtass Te is újság terjesztése is leállt. Akadémiát szerveztünk - oktatásügyben, terveztük ennek folytatását, mert a kampány során is bejött, hogy a különféle szakmák képviselőit megszólaltassuk. Készülünk - és ehhez is mg sokat kell tanulnunk - a 2022-es választásokra (ha a jelenlegi helyzetben egyáltalán megtartják) középtávon. Folyamatosan egyeztetünk a pártokkal a városban zajló folyamatokról, lakossági fórumokat tartanánk - városrészenként külön helyi részönkormányzat visszaállítását tervezzük. A közösségi tervezést elő kell készítenünk, hogy 2021-ben elkezdhesük a költségvetés 1 %-ával a lakossági igények megjelenítését a városi költségvetésben. A vírus miatt most egyáltalán az is kétséges, hogy marad-e az önkormányzatoknál bármi feladat. A parlamenti választáshoz előválasztást szeretnénk Miskolcon tartani, a legesélyesebb 2 jelölt megtalálására. Egy biztos - folyamatosan alkalmazkodnunk kell a jogszabály-változásokhoz addig, amíg a demokratikus működést vissza nem tudjuk állítani Magyarországon.
A választások után megszűnt a csoport
Átalakulóban vagyunk, mert lejárt a közösségsszervezőnk pályázata. Ha sikerül, akkor április elején stratégiai elvonulást tartunk, ahol kialakítjuk az elkövetkező pár évre a stratégiát.
Bővítjük a tagságot, segítjük az önkormányzatot.
Egyrészt a választási program megvalósításában az önkormányzat segítése, másrésztől helyi ügyeken, közösségfejlesztésen keresztül érdekérvényesítő tevékenység folytatása.

Faluközösség építése: kulturális programok, környezetvédelmi tevékenységek révén. Önkormányzat segítése önkéntes munkával, szakmai tanácsadással, visszajelzésekkel.
Fogalmam sincs
Hagyományőrzés, zöld ügyek képvisellete, karitatív tevékenységek - ezekre a legfogékonyabbak a helyiek.
helyi népszavazást szeretnénk, és a 2022-es választásnál is dolgozni akarunk
Helyi ügyek problémák kezelése megoldása, közösség szervezés, hálózatosodás, érdekérvényesítés a döntéshozók felé
Képviselőként helyi fórumokat és az ott felmerült problémákat a testület elé vinni megoldásokat tálalni
Készülünk a 2022-es választás ellenzéki sikerére. Fontos közéleti témákban elindítunk közös gondolkodást, cselekvést. Pld.2020. március 06-án Városi Szülői értekezletet hívtunk össze Miskolcon. 300 fő részvételére számítunk és élő közvetítést is tervezünk.
Közéleti fórumok újraindítása, a meglévő eseményeink, rendezvényeink életben tartása
Közlekedési ügyek megoldása illetve a helyi önkormányzatokra való nyomásgyakorlás.
Közösségépítés, település szépítés, települési rendezvények szervezése
Közösségépítő tevékenységeket, illetve a település fejlesztéséért dolgozunk, rendezvényeket szervezünk
Közösségi tervezéssel kapcsolatos előadássorozat. Forgalomszámlálás a településen, esetleg forgalom lassítás. Problémák feltárása, ezek képviselte a hatalom felé. Az itt élők hiteles tájékoztatása.
közösségszervezés (klubdelutánok, moziestek), az Önkormányzat működésének a kommunikálása a közösségi médiában, döntéselőkészítő anyagok készítése a független képviselők számára
Minél több településen megismertetni az emberekkel a közösség fejlesztés alapjait. El akarjuk érni, hogy teljesen átlátható legyen a működésük és hogy mindenhol kialakuljon egy olyan kis csoport mely a saját és a hozzájuk forduló problémáit képviseljük.
minnél több településre eljutni.
roma nők aktivizálása a közéletben
Saját csoportunk szervezettségének erősítése. Csoporton túlmutató civil hálózat építése a térségben a kistépülések közös problémáinak, ügyeinek képviseletére. Szakértői háttér megteremtése a hatékony hálózati munka segítésére. Kistérségi közösségi műhely (belső képzés) szervezése.
Stratégia alkotás, megvalósítás
Társadalmi szemléletformálás, tudatosság kialakítás, vélemény felvállalás, aktivitás elérése
Ügyünk új szakaszában (közvilágítás) egyeztetés az Önkormányzattal ill. odafigyelni a az ígéretükre. Vasárnapi piaci jelenlét. Garázsvásár. Stratégiai elvonulás. Vecséssel közös ügyünk az 578-as buszügy tovább vitele. Új ügy? választás, de előbb pici pihenés hagyás.

22. Tervezitek-e, hogy végeztek tevékenységeket a 2022-es országgyűlési választásokhoz kapcsolódóan? (egyéb válaszok)

A stratégia része lesz, hogy eldőljön mennyire állunk bele a 22-es választásokba, és milyen szerepkörben. Ezt most még nem tudjuk, de valószínűnek tartom, hogy a lakossági tájékoztatás és választásra buzdítás mindenképpen benne lesz. A következő kérdésre annak alapján válaszoltam, h szerintem mi az, amit érdemes lenne csinálnunk.
Az o. gy-i választásokkal kapcsolatos elgondolásainkat a vezetőség fogja kialakítani, vélhetően a választásokat megelőző
Ennek formája még kialakulóban van a szervezetben, így egyelőre nem tudok a következő kérdésre válaszolni.
Ezt majd később dönti el a csapat és nagyban függ a tavaszi stratégiázástól

25. Ha igen, milyen jellegű együttműködést terveztek és kivel / kikkel?

A demokratikus változást akarókkal
A hasonló közéleti aktivitást mutató, hasonló célokat megfogalmazó csoportokkal
A kerületben lévő civilszervezetekkel, már érdekérvényesítő csoportokkal.
A Közművelődési Kerekasztal tagszervezeteivel
A település más civil szervezeteivel közös programok, egymás segítése
A település többi civil szervezetével, érdekérvényesítés növelése érdekében
Biztosan megmarad bizonyos szintű együttműködés a CKA-val és talán az Ökotárssal országos ügyekben és kampányokban, és számos a CKA-hoz tartozó civil szervezettel esetenként vagy témától függően.
Civilszervezetekkel elsősorban
Csak roma szervezetekkel és amiatt, hogy a roma embereket ösztönözzük a választásokon való részvételre.
Családponttal folyamatos az együttműködésünk a piaci kajakommandóval. Köz.házzal az esélyegyenlőségi nap megszervezésében. Ügyünkben VTT, tervező mérnök, aljegyző segítette az előterjesztésünk megírását. TASZ, TI, aHang folyamatos. Gyáli 1-2 vállalkozó alkalmanként segít.
Ellenzéki civil összefogás
Hasonló problémákkal küzdő szervezetek
Helyi civil csoportokkal.
Helyi civil szervezetekkel
Hosszú távú együttműködést közlekedési ügyekben..Mátészalkaleakssal akivel folyamatosan együttműködünk.
Közös ügyek keresése, együttműködési lehetőségek feltérképezése, kerületen belüli más érdekérvényesítő szervezetek, csoportokkal való együttműködés céljából.
Közös ügyekben közös fellépés, tudásmegosztás, besegítés mások kampányaiba. A létrehozandó hálózat az új csoportokkal történő együttműködésre épül.
Közügyekben utazunk és a Mátészalkaleaks csoporttal
Padtársak Miskolc csoportból "nőtt ki" az egyesület, kizárólag olyan tagokkal, akik sosem voltak párttagok. Erre volt szükség a független polgármester-jelölt állításához. A Padtársak közössége ettől megengedőbb, így több taggal tudjuk szervezni a kiállításainkat, szórólapozásainkat, rendezvényeinket. Miskolcért Másképp FB csoporttal szakmai alapon munkacsoportokat hoztunk létre a városi gondok megoldási javaslatainak előkészítésére. 6 párttal tartjuk a kapcsolatot, a közös jelöltek megtalálásáért.

Roma Nemzetiségi Önkormányzattal és bármilyen szervezettel, akinek közös az ügyünk vagy hozzánk hasonló projektet végeznek

---

Saját járásomban a Kis-Zagyva-völgyben 6 településre kiterjedő környezetvédelmi csoporttal. A bátonyterenyi csoporttal, szándékunkban áll egy nógrádi civil egyesület létrehozása Bogdáné Timivel az Ökotárs bátonyterenyi és mátraverebélyi szervezőjével. Az egyesület célja a helyi ügyek felkarolása, minél szélesebb társadalmi réteg elérése, a választásokra való felkészítés, közösségszervezés.

Szervezetünk az Év Tolna Megyei Civil szervezeteként, minden irányú kapcsolat kialakításában és erősítésében érdekelt. Elsősorban a környező civil szerveződésekkel való, kölcsönös előnyökkel járó együttműködésben vagyunk érdekeltek.

Támogatjuk az ellenzék országgyűlési képviselőjelöltjét, bárki lesz is az. Szeretnénk vele együtt lejárni a házakat (ezzel bepótolva, ami az önkormányzati választás előtt elmaradt).

Tapasztalatcsere a környező településeken működő csoportokkal. Esetleg egy-két közös ügyben együttműködés.

Térségekben működő civilekkel, Roma Nemzetiségi Önkormányzatokkal

---

A fókuszcsoportos kutatás értékelése

Módszer

A kutatás második fázisát jelentő 10 darab online fókuszcsoportos interjú 2020. június 9. és 25. között került lebonyolításra. Egy szervezet több csoporton is részt vehetett más taggal képviselve, így több irányban valósulhatott meg a tudásmegosztás, illetve a más-más pozícióban lévő tagok különböző aspektusait tudták részleteiben elmesélni például a kampánynak. Összesen 34 formális vagy informális civil csoport vett részt a vizsgálatban.

A csoportok összetételénél arra törekedtünk, hogy az információk összegyűjtése mellett a résztvevők számára is hasznos legyen a tapasztalatcsere. A lakosság településtípus szerinti arányainak megfelelően terveztük a csoportok beosztását, de a gyakorlat ezt helyenként felülírta, így végül az alábbi összetétellel valósultak meg a csoportok.

- 3 csoport vegyesen: Budapest és megyeszékhely/megyei jogú város
- 1 budapesti agglomeráció
- 2 egyéb vidéki város
- 3 község, ebből 1 roma nemzetiségi önkormányzati választások kapcsán aktív civilek
- 1 településtípus tekintetében vegyes csoport.

A beszélgetések a COVID-19 járványra való tekintettel online valósultak meg.

A vizsgálat fókusza

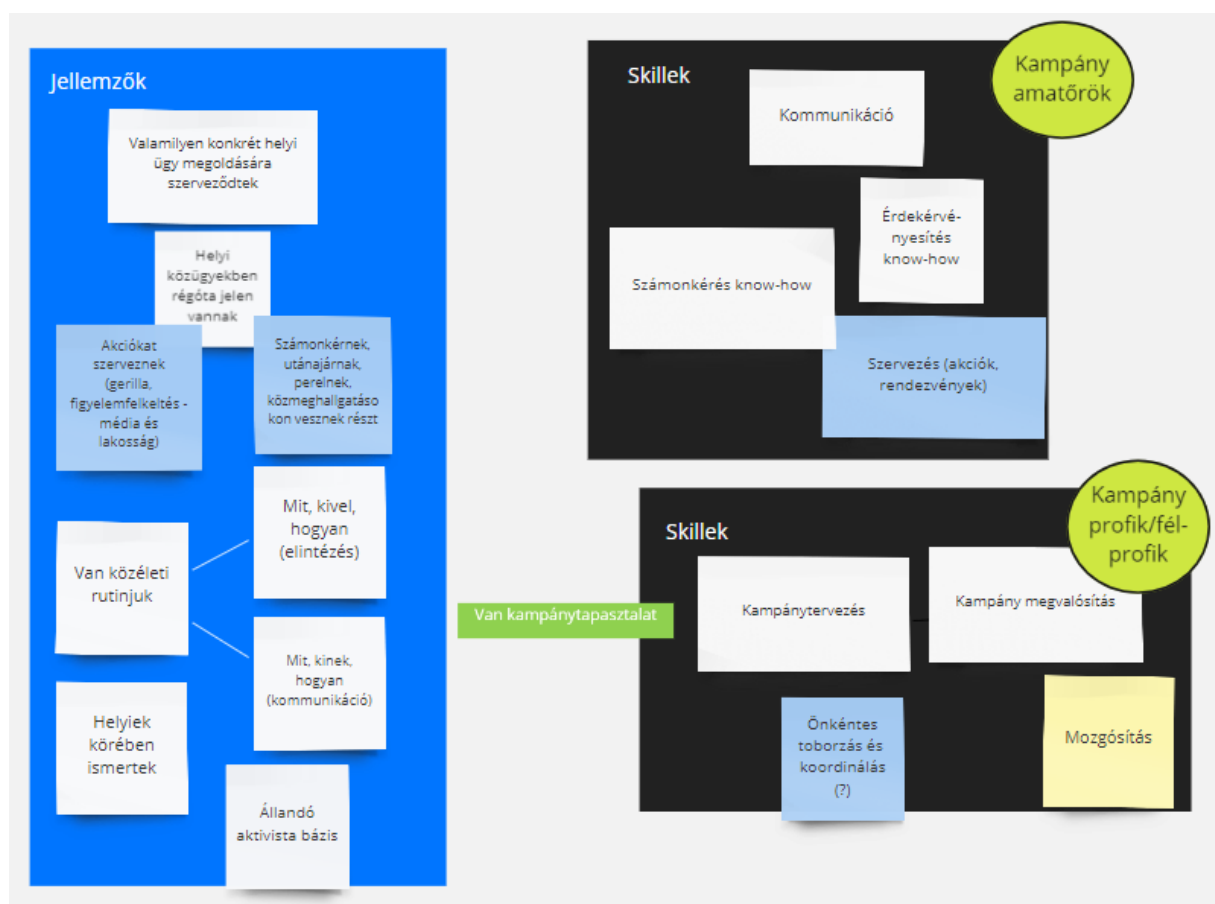
A vizsgálat a választások körüli mozgósítás **gyakorlati** aspektusára fókuszált. A beszélgetések során azt akartuk megérteni, hogy az adott csoport, az adott választási helyzetben, adott helyi kontextusban milyen módszereket választott, milyen tevékenységeket végzett és miért, hogyan hozták meg az ezzel kapcsolatos döntéseiket, hogyan működtek a kampányidőszakban. A különböző tevékenységeket hogyan értékelik az egyes résztvevők, milyen tapasztalataik vannak, mik azok a praktikus tudnivalók, amelyeket figyelembe kell venni a tervezés és a megvalósítás során. A csoportos beszélgetés célja nem csak az információk egyoldalú összegyűjtése volt, hanem egyben lehetőséget adott a civil csoportok közötti *tudásmegosztásra* is.

Eredmények

A beszélgetésben résztvevő civil szervezetek főbb típusai

A résztvevő csoportokat szolgáltatástervezési szempontból felhasználói típusokba soroltam abból a célból, hogy azonosíthatóak legyenek azok a jelen pillanatban meg nem válaszolt szükségletek, igények, amelyek kiszolgálásához, megválaszolásához, amelyek hozzájárulhatnak a projekt következő szakaszaiban tervezett szolgáltatásokhoz.

Régi civil csoportok

A beszélgetéseken résztvevő csoportok közül hat évtizedes vagy hosszabb múltra tekint vissza. Ezek a szervezetek jellemzően valamilyen lokális ügy kapcsán alakultak, majd újabb és újabb ügyeknek mentek utána, elintézték, számon kértek, kikényszerítettek, pereltek.

Az évek során jelentős tudást és tapasztalatot halmoztak fel ezen a téren, több esetben más, jogvédő, környezetvédő szervezetekkel (TASZ, Greenpeace) vittek végig ügyeket. Tájékozottabbak a jogszabályok, a jogérvényesítés, a különféle eljárások mikéntjével kapcsolatban. Kialakult együttműködéseik vannak más civil szervezetekkel, más településekkel.

Közösségszervezésben is van gyakorlati tapasztalatuk, de ezen a téren általában nem képzettek (egy kivétellel), az évek alatt szerzett tapasztalatok alapján végzik ezt a tevékenységet.

Így van egy jelentős közéleti múlt, helyben ismertek, civil ügyekkel rendszeresen megkeresik őket, a lakosság számít rájuk, ha valamilyen őket érintő probléma ügyében érdekérvényesítésre van szükség. Ezt azonban nem mindig sikerült az önkormányzati választások vagy akár korábbi választások során szavazatokká konvertálni.

A tapasztalat az, hogy az is egy technika, hogy az "aranyos civilek, akik mindent elintéznek"-ből átbrandeljék magukat helyi politikai tényezővé, akire érdemes szavazni. Ezt sokszor belülről is gátolja maga a tagság, mert érthető módon semmiképpen nem akarnak a civilségből feladni, ugyanakkor a szavazók sok helyen politikában gondolkodnak inkább, mint civil érdekérvényesítésben, részvételi demokráciában.

Háttérük, szervezeti jellemzők:

- Valamilyen lokális, általában egy szűkebb településrész problémáinak megoldására - sokszor eredetileg egy nagy **ügy** köré - szerveződtek, azokat a kezdetektől fogva határozottan képviselték az önkormányzattal vagy egyéb hatósággal, intézménnyel szemben; közmeghallgatásokra eljártak, számon kérték, pereket indítottak
  - A probléma köré összegyűjtött emberek együtt maradtak, további ügyeket is elkezdtek elintézni, általában formális szervezetté válnak (egyesület)
    - Mindenki mindenről tud, mindenki mindent csinál, döntésben mindenki benne van.
  - Hátránya, hogy lassú, nem hatékony
  - Központi, meghatározó figura, hozzá szorosan kapcsolódó 10-12 tag
  - További mozgósítható 30-40 ember
  - Területi szempontból egyre kiterjedtebb területen tevékenykednek, akár más településeken/településrészekben helyi alszervezeteket hoznak létre
  - Esetleg már egy korábbi ciklusban bejutottak a testületbe
- #ügy #aktivisták #bázis #közéleti gyakorlat

Előnyök:

- sokéves munkának köszönhetően a helyiek körében ismertek, elfogadottságuk jó;
  - a **lakosok bíznak** abban, hogy képesek érdekükben eljárni, érdekeiket képviselni, hiszen már több nehéz ügyet megoldottak;
  - kampány során nem kell a neveket bevezetni;
  - organikusan alakult, a szervezet már érett szakaszban van;
  - közös munkában van már előzmény, összességű csapat;
  - kialakult együttműködés és tapasztalatcsere más, hasonló szervezetekkel.
- #bizalom #ismertség #együttműködés

"Én már régebben foglalkoztam a közélettel és intéztem el dolgokat az ismerősöknek, kisebb szervezeteknek, az emberek hihetetlenül lusták, az évek folyamán több ügyet is elintéztem, és amikor jött a választás kellett egy közeli, ismertebb ember. Majdnem mindig elérhető vagyok, az emberek megcsömörlöttek az elérhetetlen képviselőktől."
(kisváros)

Veszélyek/nehézségek:

- ha bekerül a vezető a helyi politikába, a szervezet válságba kerülhet;
- nem mindig sikerül ezeket az előnyöket szavazatokká átfordítani, különösen Budapest esetében (a „cuki civil, aki mindent elintéz” státuszból nem feltétlenül tudnak a meghatározó helyi erővé átalakulni, nehéz a civil sikert "politikai" sikerré konvertálni);
- a régóta sikeres civileknél önkritikaként jelenik meg, hogy úgy érzik, már elkényelmesedtek, ez a következő választáskor veszélyt jelenthet;
- régóta sikeres civilek esetén probléma a fiatalok bevonása, frissítés, generációváltás, tagságban, aktivitástámban.

“Közösen sportoló társaságból indult, összejöttek, azután családi napokat rendeztünk, nem volt tudatos ez a történet, de kitartottunk továbbra is, szerveztünk egy kampánycsapatot, civil összefogással csináltuk a programokat, nem sok pénz volt rá.”

Van korábbi kampánytapasztalat::

- Hiába a már összeszokott működés, a kampányban másképp kell működni;
  - ezt esetleg nem ismerik fel
  - ezt esetleg nem fogadják el
- nem tudják, hogyan kell egy kampány megtervezni és kivitelezni (ez nem zárja ki a sikert!);
- fiatalok mozgósítása probléma.

Nincs kampánytapasztalat:

- régi kampánytechnikák - újak tanulása (video, podcast stb.);
- új szavazó generáció megszólítása;
- fiatalok mozgósítása probléma.

**Hiány,
szükséglet**

- az ismertség és népszerűség szavazatokká konvertálásának technikája;
- felkészítés az önkormányzatban való létezésre, a bekövetkező szervezeti változásokra;
- pártokkal szembeni taktika;
- tárgyalási technika;
- civil szervezetfejlesztés.

**Választási
siker**

- civil szervezet életben tartása, ha a kulcsfigurák bejutnak a testületbe;
- hitelesség megőrzése a sikeres jelölt és a szervezet részéről is;
- identitáskeresés, újradefiniálás;
- a jelölt és a szervezet közötti kapcsolat, együttműködés újragondolása.

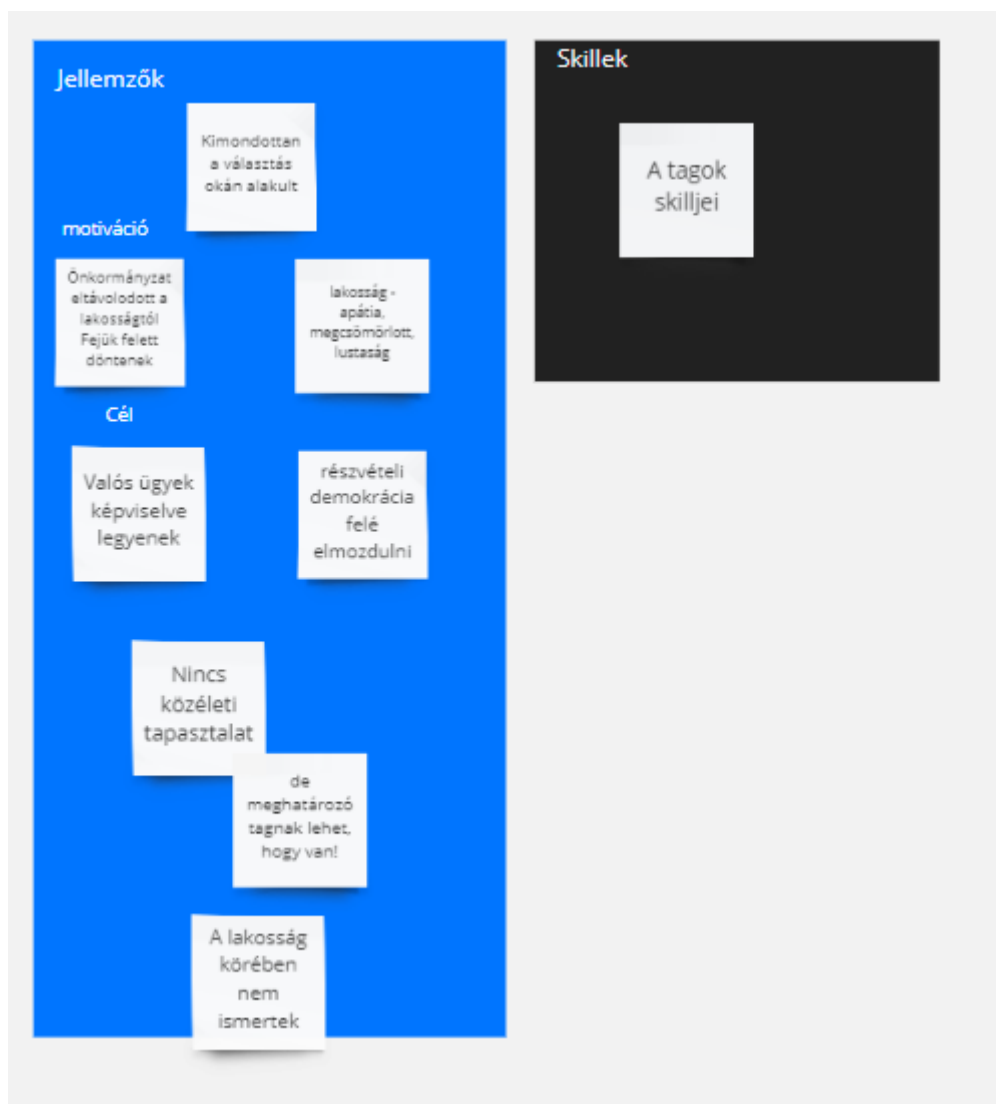
**Agglomeráció és
Budapest specifikumok**

- nagy lélekszám – nagyobb merítési lehetőség;
- sikeresen integrálták a betelepülőket és a régi lakosokat (agglomeráció);
- gazdasági szempontból Magyarország legerősebb régiója – kevésbé érzik magukat kiszolgáltatottnak az emberek, kisebb az egzisztenciális függés;
- értelmiségiek, szellemi foglalkozásúak, vállalkozók;
- sokféle, a civil munkához és a kampányhoz szükséges szakértelem megvan csoporton belül, vagy kapcsolatrendszerükön keresztül hozzáférnek.

Javaslatok, hogy milyen képzésekre, támogatásra lenne szükség

- képviselő testületbe bekerült jelölt - gyakorlatok megosztása, akik ezt már megugrották, ők hogyan kezelik; civilként a politikai térben;
- fiatalok bevonása;
- kampánytervezés és lebonyolítás, önkéntes koordináció, mozgósítás;
- szervezetfejlesztés/mentorálás: civil szervezetek életciklusa;
- közösség-szervezési módszertan;
- coaching/szupervízió a kampány alatt megélt támadások kezelésére.

Fiatalf civil szervezetek

A megalakulás kapcsán hasonló a motiváció, mint a régebbi civil szervezetek esetében, de azért megjelenik szempontként az önkormányzati választáson való indulás lehetősége is. Ez nem jelenti azt, hogy nincs semmilyen korábbi civil tevékenysége a tagoknak, de az adott csoport a közelmúltban alakult, legfeljebb 2-3 éve, azaz közös tapasztalatuk kevesebb van. Önálló jelölt állításában általában azért gondolkodtak, mert a korábbi nyomásgyakorlási módszerek nem működtek. Ezért döntöttek úgy, hogy ha kívülről nem tudnak változtatni az adott helyzeten, akkor megpróbálják belülről, adott esetben emiatt hoztak létre egyesületet, már kimondottan a választásokra készülve.

„Belül kell lenni, hogy eredményeket érjünk el.”

„Leírtunk egy konkrét elképzelést, ami felé szeretnénk volna a települést vinni, amiben az állampolgárokat nagyobb mértékben bevonják a közügyek alakításába”

Általában a program is a már eddig feltérképezett ügyek köré szerveződik.

A szervezet sikeressége nagyban a tagok kompetenciáin múlik, különösen kampányszempontból, mivel 1-2 kivételtől eltekintve nincs kampánytapasztalatuk. Ugyanakkor, ha a meghatározó tagoknak van, akkor ők be tudják hozni a sikeres kampányoláshoz szükséges tudást.

Van, ahol nem volt sem tudás, sem tapasztalat: „Teljesen dilettánsak voltunk, a tudás hiányát szorgalommal pótoltuk, pultoztunk.”

A régi civil szervezetekhez képest hátrány a számukra, hogy a helyi közösségben nincs akkora beágyazottságuk, így különösen a frissen alakult szervezeteknek a kampánnyal párhuzamosan az ismertségükön, elfogadottságukon is dolgozniuk kell.

Háttérük, szervezeti jellemzők:

- Nem egy konkrét, nagyobb horderejű ügy okán alapultak, hanem inkább a fokozódó elégedetlenség miatt:
  - az önkormányzat nem a lakosságért dolgozik;
  - nem hallgatja meg a lakosokat, nem vonja be őket;
  - évek óta megoldatlan ügyek;
  - megrekedt települések/településrészek, településfejlesztés hiánya vagy rossz iránya;
  - átláthatatlan működés;
  - esetleg botrányok az önkormányzat működése körül.
- Cél, hogy a testületbe bekerülve beleszólásuk legyen a helyi ügyekbe, lakossági érdekképviselő, átlátható működés felé elmozdulás. Esetleg részvételi demokrácia felé elmozdítani a helyi önkormányzat működési gyakorlatát.
- A csoportnak magának nincsen közéleti múltja, de a tagok között lehet olyan, akinek van.
- Általában 10-12 elkötelezett, aktív tag alkotja a magot.
  - Ehhez még csatlakozik nagyobb eseményeknél, vagy a kampány alatt 30-40 fő, a nagyobb települések esetében.
- Kistelepüléseken inkább csak az aktív mag létezik, #elégedetlenség #változás #képviselő

Előnyök:

- motiváció, elszántság;
- elkötelezett tagok;
- a tagok tudásából, készségeiből, tapasztalataiból származó előnyök kapnak hangsúlyt;
- tiszta lap a lakosság szemszögéből.

„Semmit nem fejlődött az utóbbi időben, egy kis falu maradt. Gondoltuk, civilként talán tudunk változtatni.”
„Az emberek azt érzik, magukra vannak hagyva.”

„Az arculatépítés volt nagyon döntő. A saját bázisunk is azt mondta, hogy ha nincs pénzünk és nem tudjuk magunkat megmutatni, akkor nem szabad elindulni.”

Veszélyek/nehézségek:

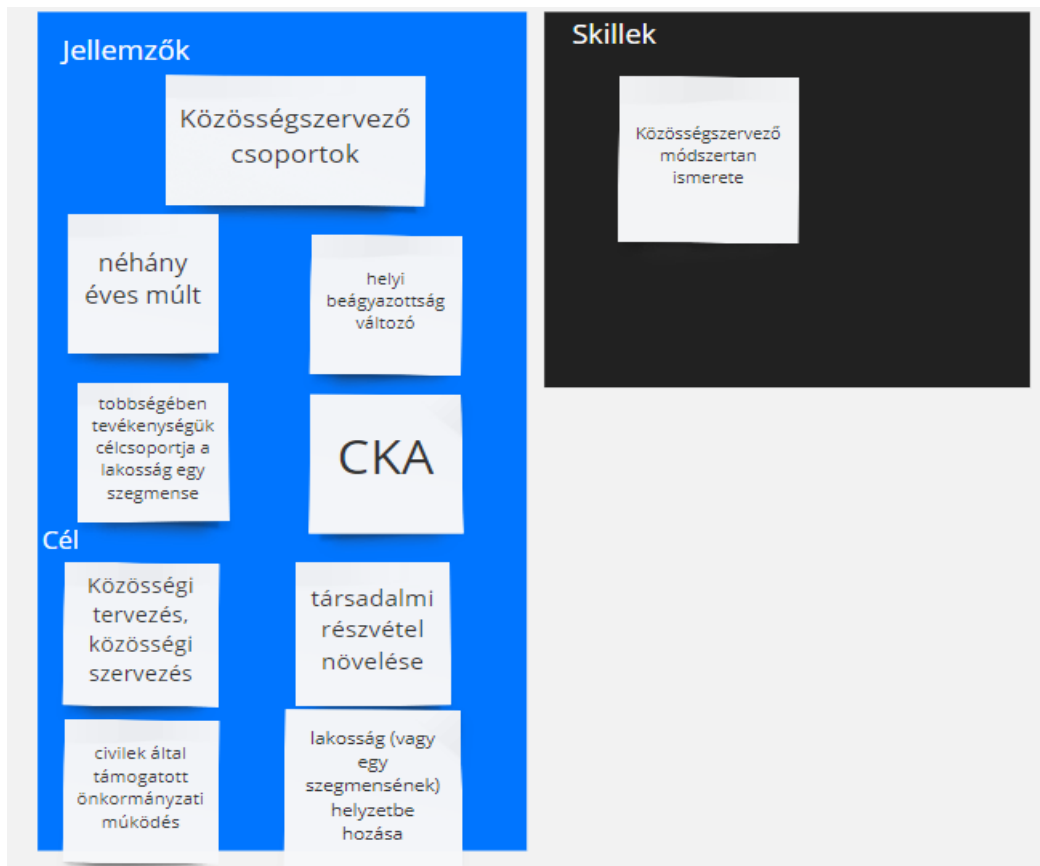
- mint csapat, nincs semmilyen gyakorlatuk, kapcsolatrendszerük, minden az egyes tagokon múlik:
  - skillek;
  - kapcsolatok.
- nem ismertek a lakosság körében;
- nincs bázisuk, a kampánnyal párhuzamosan kell kiépíteni.

Hiány, igény	• csapatként működni; • ismertség a lakosság körében; • azonosítani, hogy milyen tudásra van szükség, és arra bevonni a megfelelő személyt.
Kampány	• nincs kampánnyal kapcsolatos tudás, sokszor minden menet közben alakul. • DE! Rengeteg múlik az alapítók hátterén. Ha egy szakértői csapat áll össze, akiknél megvan minden szükséges tudás, mert részt vettek a például kampánystratégia képzésen, vagy valakinek van már kampánytapasztalata/mozgósításban tapasztalata, az hatalmas előny.
Választási siker	• a szervezetet alapját adó szervező erő, motiváció hirtelen kiesik a szervezet alól – folyamatos működésbe átvihető célok aktivitások kellene - identitáskeresés, újradefiniálás; • hitelesség megőrzése a sikeres jelölt és a szervezet részéről is; • a jelölt és a szervezet közötti kapcsolat, együttműködés újragondolása.
Agglomeráció és Budapest specifikumok	• nagy lélekszám – nagyobb merítési lehetőség; • még folyamatban a betelepülők és a régi lakosokat integrálása (agglomeráció); • gazdasági szempontból Magyarország legerősebb régiója – kevésbé érzik magukat kiszolgáltatottnak az emberek, kisebb az egzisztenciális függés; • értelmiségiek, szellemi foglalkozásúak, vállalkozók; • sokféle, a civil munkához és a kampányhoz szükséges szakértelem megvan csoporton belül, vagy kapcsolatrendszerükön keresztül hozzáférnek.

Javaslatok, hogy milyen képzésekre, támogatásra lenne szükség

- szervezetfejlesztés;
- mozgósítás;
- önkéntestoborzás és koordináció;
- fundraising;
- kommunikáció;
- közösség-szervezési módszertan;
- kampánymódszertan.

Közösségszervező civil csoportok

Szervezeti szempontból nem teljesen indokolt a fiatal civil szervezetektől való megkülönböztetésük, de mivel konkrét módszertannal, mentori támogatással dolgoznak, ezért más képzésekre, szolgáltatásokra lehet szükségük, mint a többi civil csoportnak. Emellett általában nem jelölt állító szervezetek és a kampányban is másképp vettek részt, állampolgári aktivitást, részvételiséget támogató tevékenységekkel elsősorban. Emiatt a céljaik sem teljesen azonosak, mert míg a fiatal civil szervezeteknél az volt a cél, hogy bekerüljenek a testületbe, és ott képviselve legyenek, belülről tudjanak hatást gyakorolni, amelynek eszköze volt a mozgósítás, addig a közösségszervezők a mozgósításért, bevonásért dolgoztak elsősorban. Ennek megfelelően a távlati céljaik között szerepel inkább a választásokon való közvetlen részvétel, ha már a szervezet kellőképpen erős és beágyazott.

„Két éve működünk egyesületként, érdekelt minket van-e igény a lakosság részéről másfajta tájékoztatásra, közéleti kérdések megvitatására. Online kezdtünk érdeklődni, azt láttuk, hogy itt véleményt nyilvánítani, megbeszélni a közügyeket nem divat. A képviselőtestület önhatalmúan döntött mindenféle tájékoztatás, kérdés nélkül. Látna az emberek passzivitását szerveztük meg az egyesületet, hogy többen foglalkozzanak a közpénzek elherdálásának ügyeivel, majd többen menjenek el szavazni”

Háttérük, szervezeti jellemzők:

- a közelmúltban jöttek létre;
- CKA vagy Ökotárs mentorálás segítette (vagy még mindig segíti) létrejöttüket, működésüket;
- általában nem jelöltállító szervezetek;
- kampány alatti tevékenységük főként az induló jelöltek, programjuk értékelése/bemutatása; választók segítése abban, hogy felmérjék, ki képviseli legjobban az érdekeiket; tájékoztató fórumok szervezése a választási rendszerről, a választás tétjéről, a választási lehetőségekről; szavazásra való mozgósítás;
- esetleg egy másik szervezet által indított jelölt támogatása

Előnyök:

- erős módszertani ismeret, közösség-szervező készségek;
- mentor, külső szakmai segítség rendelkezésre áll;
- szakemberekhez hozzáférés (kapcsolatok, tagság).

Veszélyek/nehézségek:

- ismertség a lakosság körében kicsi
- félelem/érdektelenség a lakosság körében
- nem minden esetben működnek a módszerek
- fundraising ismeretek hiánya

Igény

- hálózatba szerveződés;
- tapasztalatcsere, jó gyakorlatok megosztása;
- láthatóság növelése (de vannak kiugróan sikeres példák is!);
- sikertelen akciók/módszerek esetén a kudarc okainak feltárása.

Javaslatok, hogy milyen képzésekre, támogatásra lenne szükség

- hálózatosodás segítése;
- tematikus workshopok (fundraising, jogi stb.);
- soft skill képzések a tagságnak: agresszió mentes kommunikáció, tárgyalástechnika;
- mint gyakorlott közösségfejlesztők, mentorként vállalhatnának szerepet a közösségépítésben még járatlan, vagy az abban új utakat kereső civil szervezeteknek.

2019-es önkormányzati választással kapcsolatos tevékenységek és tapasztalatok

Tevékenységek

Aktív állampolgárságot támogató tevékenységek

Ezalatt mindazon tevékenységeket értjük, amelyek a lakosságot az aktív állampolgárság gyakorlására képessé teszik, ezen belül is a választásokhoz kapcsolódó aktivitásokat, úgymint beszélgetések, tájékoztató fórumok szervezése a választási rendszerről, a választás tétjéről, a választási lehetőségekről, szavazásra való mozgósítás és részvétel a program kialakításában.

E legutóbbi szerepelt leggyakrabban a beszélgetésben résztvevő csoportok aktivitásai között. A kampány előkészítése során igyekeztek feltérképezni azokat az ügyeket, amelyek foglalkoztatják az embereket, amelyekben szeretnének szót kapni. Ezek később megjelentek az adott civil csoport jelöltjének programjában is.

A választási lehetőségek, az egyes jelöltek programjának bemutatása valamilyen formában (fórum, vita) is viszonylag gyakran szerepelt.

Helyenként említésre került még a szavazásra való mozgósítás is. Ezeken túlmenően azonban inkább a jelöltek melletti kampányra koncentráltak a szervezetek, a felmérésbe csak néhány olyan szervezet került be, akik a többi területen – választási rendszerrel, jogokkal, kötelességekkel, lehetőségekkel kapcsolatos edukáció - aktívak voltak. Ugyanakkor az világossá vált, hogy erre a fajta tevékenységre nagy szükség volna. Többen kiemelték, hogy ezen a téren szükség lenne **a lakosságnak szóló programokra, amelyek képessé teszik az embereket arra, hogy aktív, felelős állampolgárok legyenek**, akik ismerik a jogaikat, kötelességeiket – és nem utolsósorban a választási rendszert. A beszélgetésben résztvevő csoportok egy jelentős része nincs ezzel a tudással felvértezve, „kevésnek” érezték magukat ahhoz, hogy ezen változtatni tudjanak. Ez a fajta tudatosság inkább csak a tagságra terjed ki, akiknek a beszélgetések, közös akciók során formálódnak attitűdjeik és bővül tudásuk, de elengedhetetlen a lakosság edukációja. Vidéken ez még inkább kiemelt probléma.

Kampánytevékenységek

A kampány előkészítése

Változatosak a tapasztalatok arra nézve, hogy mennyi előkészítő munka előzte meg a kampányt. A jelöltállító szervezetek esetében a sikeresek között vannak, akik már másfél évvel korábban nekiálltak a tervezésnek, de volt arra is példa, hogy minden különösebb előkészület nélkül, az eddigi közéleti tevékenységből fakadó ismertséget és bizalmat jó értelemben kihasználva lett sikeres egy jelölt: *„Nem végeztem vizsgálatot, hogy mit kell, hogy kell. Nem gondoltam túl ezt a történetet, nem álltam neki esélyeket latolgatni, hogy mit kéne, hogy kéne”*.

Arra ebben a felmérésben nem volt lehetőség, hogy feltárjuk, milyen adottságokkal mi lehet a sikeres módszer, mindazonáltal a résztvevők maguk értékelték, hogy az ő adott helyzetükben véleményük szerint megfelelő volt-e a felkészülés.

A szervezetek egy kisebb hányada nagyjából másfél évvel a választások előtt (2018. nyarán) elkezdett a szervezeti és a választási stratégián dolgozni, amennyiben volt az országos parlamenti választásokkal volt tapasztalat – néhány szervezet aktív volt –, akkor azokat is beépítve, nagyon tudatosan építkeztek és dolgoztak másfél évig. A stratégiakészítés azonban egyáltalán nem volt általános gyakorlat.

Szintén a szervezetek kisebb részénél volt tapasztalható, hogy a feladatokhoz felelősöket rendeltek, létrejött egy kampánystáb. Általában ennél sokkal kisebb léptékű tervezés zajlott a csoportok körében.

Az előkészítés része volt még a politikai pártokkal zajló egyeztetések és megállapodások, az erre vonatkozó tapasztalatokra a „Kihívások, nehézségek” fejezetben térünk ki részletesebben.

Jó gyakorlatok az előkészítés terén

Stratégiára alapozott tervezés

A szervezet tevékenységeit stratégiára alapozta, és a kampány kivitelezését azzal összhangban szervezték meg (ideális esetben nem csak kampánystratégia, hanem tevékenységeik többi területét is lefedő stratégiák mentén működtek.)

Ehhez szükség volt a stratégiaalkotás mint módszertan ismeretére, megfelelő szakemberekre, a stratégia elfogadottságára az aktivisták körében, elköteleződésre részükről a stratégia mellett. Ezeknél a civil szervezeteknél volt valamilyen korábbi kampányok során felhalmozott tudás és tapasztalat – akár pártpolitikai vonalon –, ideális esetben képezték is magukat a tagok ezekben a témákban.

Tényalapú tervezés

A választók ismerete a kampánytervezés alapja. Néhány helyen valósult csak meg, hogy előzetesen elemezték az adott terület választóival kapcsolatos adatokat, aminek fontos szerepe volt a tervezésben.

A választók tényalapú ismeretének fontosságát erősíti, hogy többen arról számoltak be, elbízták magukat a kampány során - azt hitték, hogy ismerik a lakosságot, de kiderült, hogy nem, csak egy vékony szeletét, és ezt vetítették ki a lakosság egészére. Ez még kistelepüléseknél is igaz lehet.

Nemcsak az előkészítő fázisban, de **a kampány alatt és után (telefonos közvéleménykutatás) is hasznos a mérés** – van, ahol éltek ezzel. Ez is erőforrás-igényes tevékenység, mind pénzben, mind emberi ráfordításban. Továbbá az értelmezése, felhasználása sem magától értetődő. Ezen a területen érdemes lehet szolgáltatást fejleszteni, biztosítani: néhány csoport kivételével ehhez nem áll elegendő tudás és anyagi háttér rendelkezésre, de valamilyen közös szolgáltatási központ keretében elképzelhető ennek a kiszolgálása.

Példák a megvalósításra, felhasználásra:

- Jelölt népszerűségének mérése: egy jelölt szervezet időnként mérte, hogy az emberek mennyire ismerik a jelöltjüket, és ennek megfelelően módosítottak módszereiken.
- Részvételi hajlandóság mérése: az utolsó napon annak megfelelően kampányoltak, hogy pontosan követték, mekkora a részvételi hajlandóság, és készenlétben álltak önkéntesek, akik szavazásra buzdították az embereket.

Résztvételi tervezés megvalósítása

A legtöbb szervezet valamilyen formában bevonta az embereket a program tervezésébe. Utcafórumokon, lakossági fórumokon, informális beszélgetések formájában, meghallgatásokon, akciók során, kérdőívekkel kérdezték meg az embereket arról, mit szeretnének. Gyakori problémaként merült fel, hogy nem minden társadalmi réteget sikerült elérni ennek során.

Munkacsoportok létrehozása

A hatékony működés elősegítése érdekében adott témákkal egy-egy munkacsoport foglalkozott pl. résztvételi, kommunikációs, politikai munkacsoport. Ugyanakkor vannak olyan csoportok, ahol ragaszkodnak hozzá, hogy mindenki mindenre rálásson és mindenben valamilyen szinten benne legyen, még akkor is, ha az a hatékonyság rovására megy, így nem nyitottak egy ilyen típusú működésre.

A kampány megvalósítása

Az egyes eszközökkel kapcsolatos tapasztalatok

Kopogtatás

Megosztó tevékenység, szervezettől és településtől is függ a megítélése. Azokon a helyszíneken, ahol több emberhez kellett elérni és a terület nagysága, adott esetben szegmentáltsága miatt nem lehetett lefedni spontán beszélgetésekkel és rendezvényeken, eseményeken való jelenléttel a lakosságot, illetve se a jelölt, se a szervezet nem volt kellőképpen ismert, ott kiemelt szerepe volt a kopogtatásnak, mivel ez gyakorlatilag az egyetlen forma, ahol biztos, hogy az üzenet átadásra kerül. A helyi médiában való megjelenés lehetetlensége talán még jobban aláhúzza a kopogtatás jelentőségét ezeken a helyeken.

Ugyanakkor úgy tűnik, hogy az ismertebb, régebbi, vidéki szervezetek kevésbé látják ezt hasznosnak: „*Nem házaltunk. A rivális csapat sötétedés után csengetett be mindenbóva, amit nem illik*”. Ezek a szervezetek más, személyességre épülő formákat részesítettek előnyben (standolás, rendezvényeken jelenlét, spontán beszélgetések stb.).

"A kopogtatás vidéken szerintem értelmetlen, nem csináltuk, inkább azt választottuk, hogy ott voltunk minden rendezvényen."

A kopogtatás megvalósításával kapcsolatos nehézségek:

- Kapacitás: a jelölt mennyi időt, energiát tud ebbe beletenni?
- Van-e elég aktivista? Képesek-e a feladat ellátására?
- Birtokában kell lenni azoknak a kommunikációs készségeknek, hogy szóba álljanak velük, tudni kell vitatkozni, érvelni, és kezelni az elutasítást, ellenséges megnyilvánulásokat is.
- A tervezés során reálisan fel kell mérni, hogy mennyi idő a területet bejárása, és ezzel a reális értékkel kell tervezni (sok helyen nem is terveztek, vagy alábecsülték).
- Fel kell készülni mind kommunikációs technikában, mind mentálisan a feladatra.

Jó gyakorlat a kopogtatásra vonatkozóan:

- Párban kopogtat egy régi és egy új: „*az önkéntesek bevonásakor kiderült, hogy a civileknek általában a kopogtatás nehéz, a komfortzónájukon kívül esik – nagy segítség voltak a tapasztalt tagok*”.

- Kopogtatás miniképzés: *„leültünk búszan és megbeszéltük, hogy kell kopogtatni –nagyobb eséllyel jönnek el az emberek ha másfél órán keresztül hallanak, hogy ez nem is annyira ijesztő dolog meg ilyenek.”*

Folyamatos standolás

Az egyik legfontosabb eszköz, sokan kiemelték mint a lakossággal való kapcsolatépítés egyik fontos módszerét. Támogatja a láthatóságot, a folyamatos jelenlétet, a már bejáratott civileknél az elérhetőséget. Ugyanakkor sok aktivistának nehézséget okoz, és ezzel nem feltétlenül számoltak előre. A jelölteket is visszariaszthatja, frusztrálhatja a feladat. Többen számoltak be arról, hogy azt hitték *“az emberek tudnak kommunikálni, de rá kellett jönnöm, hogy ez nincs így. Nem tudja, hogyan kell megszólítani, beszélgetni. Szóval egyáltalán nem alap”*.

Adott esetben már a kampányidőszak megkezdése előtt, a folyamatos építkezés jegyében több szervezet folyamatosan jelen van standjával a közösségi tereken, piacokon. A láthatóság növelése mellett ez jó gyakorlási lehetőség az aktivisták számára, hogy megtanulják, hogyan kell az embereket megszólítani, beszélgetni velük, így felkészülten érkezhetnek a kampányidőszakba és a szervezet is kiépítheti ismertségét; egyik szempontból sem kell a nulláról kezdeni a kampány alatt. Ez elsősorban az újabb alapítású szervezetekre volt igaz. Ugyanakkor kampányidőszak alatt a régi, már bejáratott, ismert szervezeteknél is fontos eszköz a standolás: *„Napernyő alá kiálltunk rövid gatyában, úgy, ahogy jöttem a munkából. Kivittük a kiadványainkat. Az volt a cél, hogy az emberek jöjjenek oda hozzánk beszélgetni.”*

Lakossági fórum

Változó sikerességgel szerveztek lakossági fórumokat. Van olyan szervezet, ami azt tapasztalta, hogy 2018-ban még viszonylag nagy érdeklődés övezte ezeket, az önkormányzati választások esetében viszont nagyon kevesen jelentek meg. Arról nem áll rendelkezésre információ, hogy mi a sikertelenség oka, de mivel ez sok helyen probléma volt, és csalódást keltett a civil csoportok tagjaiban, aktivistáiban, érdemes lehet körüljárni a problémát, akár egy módszertani workshop, akár egy tapasztalatcsere keretében.

Utcafórumok

Működőképesebbnek tűntek jelen esetben az általános lakossági fórumoknál. Ugyanakkor ez az eszköz azt feltételezi, hogy már működik valamilyen közösségszervező tevékenység a területen – szomszédsági csoportok, utcaközösségek.

Városi séta

A beszélgetés és elérhetőség egy jó eszköze, a lakossági fórum működőképes alternatívája. Egy csoport csinálta, a tematikus városi séták mintájára. Sikeres volt, de egy bizonyos nagyság felett a beszélgetésre már kevésbé adott lehetőséget. A csoport láthatóságát nagyban segítette. Szintén hatékony eszköze az önkéntesek, aktivisták bevonzásának.

Gerilla akciók

Gyakran éltek vele a civil szervezetek. Különösen jól jön a brandépítés szakaszában. Még azok is használták, akik egyébként nem feltétlenül értenek egyet ezekkel az eszközökkel, de olyannyira hatékony figyelemfelkeltő, hogy érdemes alkalmazni.

Beszélgetés és elérhetőség

A jelölt legyen mindenhol ott. A piacon, a sporteseményeken, a szüreti bálon, a családi napon, a boltban és legyen megszólítható, beszélgessen. *"Nincs olyan, hogy nincs kedve, hogy nem áll meg"; „a polgármester (a civil szervezet jelöltje) mindig mindenütt ott van, mert elhívják.”*

Maga a szervezet is olyan eseményeket, akciokat szervezzen, amelyek „alacsony küszöbűek”, ahol könnyű kapcsolatot teremteni, ha valaki kérdezni szeretne, azt nem egy fórum keretében, nagyobb nyilvánosság előtt kell megtennie, mert ez sokaknak visszatartó erő, így nem adnak hangot a véleményüknek. A jelölt szintén könnyen, formalitások nélkül legyen megszólítható:

"Az akciók során a lakosok közé kimentünk lakóközzetekbe egy-egy civil csapat, virágot ültettünk, gyomláltunk, szemetet szedtünk és ezáltal egy közösség összejött, beszélgetések jöttek létre. Az is fontos volt, hogy az adott körzet képviselője is jelen legyen, hogy fel tudják tenni a kérdéseket a lakosok. Ez a rengeteg beszélgetésből álló kampány volt az erőssége."

Médiaszereplési lehetőség pótlása

A helyi médiában nem kaptak lehetőséget ezek a szervezetek a bemutatkozásra, ezért más csatornákon próbálták ezt pótolni, úgymint:

- Helyi **online tv-t** alapítottak.
- **Facebook** csoport, amelynek fő funkciója a tájékoztatás, a híradás, ügyek közzététele, megvitatás lehetősége:
  - ott működött jól, ahol kellő időt és energiát tudtak belefektetni, ha van valaki, aki dedikáltan ezzel foglalkozik;
  - bértrollok még így is megnehezítik az oldal működtetését.
- **Saját helyi újság/egyesületi újság:** Több olyan fontos célcsoport is van, akik felé nem lehet online csatornákon hatékonyan kommunikálni, ezért a legtöbb helyen jelentős szerepe volt a nyomtatott sajtónak. A helyi lapokba való bekerülés ellehetetlenülése miatt, ahol tudtak rá forrást szervezni (anyagi és humán), ott saját újságot indítottak. Akkor működik a legjobban, ha nem csak a kampány időszakában jelenik meg, hanem már korábban bevezetésre került, évente pár alkalommal kiadják. Ehhez viszont tervezhető anyagi források szükségesek. Csak néhány helyen találkozhattunk ezzel, inkább a jellemző volt a kampányidőszakban megjelentetett kiadvány. *„Itt rengeteg ember van, aki kizárólag a nyomtatott sajtóra támaszkodik.(...) és akkor lett egy újság, ami az önkéntesek segítségével kibordásra került. A nulladik számtól a végéig fel volt építve és a mögötte álló stáb is."*
- **Helyi közéleti weboldal létrehozása:** több helyen létrehoztak egy weboldalt, ahol a különféle ügyeket feltárhatták, eseményeket hirdethettek, bemutatták a jelölteket. Csak akkor van értelme, ha vonzó, ami kapacitás kérdése. Nemcsak az oldal felépítése, de a tartalomkészítés, a folyamatos frissítés és az oldal köztudatba való bevezetése is erőforrásigényes. Leginkább ott hoztak létre weboldalt, ahol szervezeten belül volt erre humán erőforrás.

Kampányvideók

Erre inkább csak azoknak volt lehetősége, ahol jelentősebb pénzügyi forrás állt rendelkezésre. Ugyanakkor nagyban függ a Facebook csoport és a weboldal ismertségétől, mert nincs hol elhelyezni a spotokat.

Szórólap

Mindenki csinálja, de senki nem tudja, mennyire hatékony, legalábbis senki nem említett ezzel kapcsolatos mérést. Leginkább a személyes jelenléttel (standolás, kopogtatás, beszélgetések) tud működni, mintegy „emlékeztetőként”. Önmagában a postaládákba bedobva nem biztos, hogy elér a szavazóhoz, és nem egyből a szemetesbe kerül. Terjesztése jó szervezést és aktivistákat igényel (ki, mikor, hova, mennyi idő alatt szórja ki). Van, ahol a tervezetlenség és az alulszervezettség miatt nem sikerült eljuttatni a szórólapokat.

Plakátolás

Csak technikai szempontból került említésre – mi mindent kell praktikusán tudni a plakátoláshoz. Itt jól jönnek az önkéntes hálón keresztül mozgatható önkéntesek. Szintén sokat nyom a latban a költségvetés, és ha nincs megfelelő forrás, akkor a tagok/aktivisták között fellelhető kreatív tudás (tervezés stb.) és a kapcsolatrendszerben lévő egyéb források (olcsó nyomda stb.).

Adományok, támogatás

Leginkább a névtelen adomány működött. Teljesen változó, hogy ki a támogatói kör és mennyire sikeres a forrásteremtés. Volt, ahol helyi vállalkozók nagyobb összeggel támogatták a kampányt, volt, ahol a mikroadományokból állt össze a költségvetés jelentős része, illetve az is jellemző, hogy a jelöltek a saját pénzüket tették a kampányba, és szinte egyáltalán nem voltak külső támogatók.

A támogatás egy másik jellemző formája valamilyen infrastruktúra, eszközök ingyenes biztosítása volt (pl. terem). Néhol ismeretségeken keresztül ingyenes médiamegjelenések is lehetségesek voltak. Példák, jó gyakorlatok:

- adományládák elhelyezése a település különböző pontjain: *„Eszméletlen sok adományt kaptunk: meghirdettük, hol van kitéve az adományláda és ez egy olyan hely volt, ahova be tudtak menni, és a néni bevihette az adományát egy tőle jó távol lévő helyre. Ami elgondoltató az az, hogy a névtelen adományozás volt a jelentősebb.”*

Kihívások, nehézségek

Civilek a politikai térben, együttműködés politikai pártokkal

Minden településen téma volt a politikai pártokkal való együttműködés elfogadása vagy elutasítása. Több civil szervezet ezt teljesen elutasította: *“a politikai alkuk alatt az ember eladja magát. A képviselőnek, aki részt vesz az alkukban, ez arcvesztéssel is járhat. Nem is megyünk bele ilyenekbe. Ennek mondjuk a következménye, hogy nincsen semmi támogatottságom a testületben.”*

Ugyanakkor akik beleálltak, érdekes és megosztásra érdemes tapasztalatokat halmoztak fel azzal kapcsolatban, hogy milyen sarokpontokhoz ragaszkodtak a tárgyalások során, hogyan tárgyaltak, milyen előnyökkel, milyen hátrányokkal jár az együttműködés, utólag hogyan értékeli.

Az együttműködés előnye a pártok révén a kampányhoz biztosított költségvetés (lehetőség színvonalas kampányvideók, molinók stb. elkészítésére) és a kampányolással kapcsolatos gyakorlati tudás.

Negatív tapasztalat: a közös ellenzéki polgármesterjelöltet támogatta egy szervezet, az ő személyére építették a kampányt, mert úgy gondolták, hogy az ő személye garancia a változásra. Megválasztása óta nem „elérhető”, nem tudnak vele együttműködni.

Az is érdekes lehet a többi civil csoport számára, hogy hogyan élték meg és technikailag hogyan kezelték azt, hogy civilek maradjanak az adott szituációban.

Példák:

- Érdemes bizonyos ideig, bizonyos pontig belemenni alkukba.
- Ez nem egy ideális megoldás, de átmenetileg megfelelő. A következő választásra több saját jelölttel kell kiállni, el kell érni, hogy a képviselőtestületekben többen legyenek bent: *„El kell érni, hogy a politikai alkuknál megkerülhetetlenek legyünk. Nekünk most az a feladatunk, hogy erre törekedjünk, hogy minél erősebbek legyünk és minél nagyobb potenciállal tudjunk majd a politikai alkukba beszállni.”*
- A profi politikai kampányt a pártok kampányszakértői (és büdzséje) adták, és mellette a civil kampányelem mindig kiegészítette a politikai elemet.
- A választási program vegyesen szakértői és részvételi program volt.
- Meghatározták, hogy mi az, amiben egyetértés van közöttük, és erre épült a kampány.

Stratégiának megfelelő cselekvés

Több olyan szervezet is volt, aminek ugyan volt stratégiája, de végül nem annak mentén szervezték végül a kampányt. Ennek több oka volt – nem volt elfogadottsága a stratégiának a tagság/aktivisták körében, az aktivisták nem köteleződtek el mellette, nem volt kampánymenedzser vagy nem fogadták el a személyét; a stratégia nem volt elég rugalmas a váratlan helyzetek kezelésére; esetleg hiányzott a tudás cselekvésre való lefordításra, nem volt megfelelő ember, aki ezt menedzselte volna.

Önkéntesek

Sok helyen probléma a bevonható önkéntesek, aktivisták hiánya. A fiatalok bevonása általában még ott is gondot okoz, ahol egyébként viszonylag sok embert tudtak mozgósítani.

"Az idősebb korosztályt, főleg a nyugdíj körkényékén állókat tudtuk megszólítani... főként az aktív fiatal nyugdíjasok voltak, akik úgy érezték, nincsen veszténivalójuk, ha az arcukat adják a kampányban."

Önkéntesek bevonására jó gyakorlatok:

- a megfelelő jelölt kiválasztása: *„a polgármesterjelöltünk személye volt az, aki mozgósította ezt a korosztályt”*;
- városi séták;
- kisebb, egyszerűbb akciók, amelyekhez könnyű csatlakozni pl. (szemétszedés, virágültetés).
- Bevonó jellegű kampány:
  - minden tevékenységnél könnyen be lehetett lépni a kampányba, nem csak szavazókat, de aktív szimpatizánsokat is próbáltak az aktivitásokkal megszólítani;
  - nem csak kampány kivitelezésébe kapcsolódhattak be, hanem annak alakításába is, ami inspiráló, motiváló volt az új és régebbi aktivistáknak egyaránt, hogy nem csak végrehajtsák a kiadott feladatot, de alakíthatják is azt.
- Önkéntesi háló: azokon a helyeken tudott hasznos támogatást nyújtani, ahol nem volt egyébként elegendő mozgósítható aktivista. Mindenféle tevékenységben részt vettek: gerillaakciók, plakátozás, matricázás, kopogtatás. Alapvetően Budapesten működik, érdemes körüljárni, hogy vidéken hol, hogyan lehetne megvalósítható.

„Mi igazából belekapcsolódtunk meglévő struktúrákba. Volt egy táblázat, ott megnéztem, milyen tevékenységek lesznek a következő öt napban, kivettem azokat, ahol kevés ember volt, vagy ami sok embert fel tud szíjni. Beraktuk csoportba, ahol ez sok embert érdekelhet."

Számos szervezetnek gondot okoz az önkéntesekkel való munka menedzselése. Úgy érzik, mivel szabadidejükben, minden ellenszolgáltatás vagy közvetlen érdek nélkül csinálják, ezért nem kérhetik számon a feladatok elvégzését, így sokszor nem képesek megfelelően végezni egyes feladatokat, legyen az standolás, plakátolás, kopogtatás vagy bármi egyéb.

Önkéntesmenedzsmenttel/koordinációval kapcsolatos jó gyakorlatok:

- Már az önkéntestoborzás során szűrik, hogy ki, milyen feladatot vállalna szívesen.
- Önállóan dolgozni képes és a vezetőséggel jól együttműködő önkéntesek felelősséggel való felruházása, viszonylag gyorsan – így az újonnan csatlakozó, vagy kevésbé önálló önkéntesek munkáját már ők koordinálják, ezzel tehermentesítve a vezetőket.

"Amikor ilyen tapasztalatcsere volt, információ megosztás, ki az aki alkalmas mondjuk arra, egy idő után a kampánystábnak az az ember, aki a plakátolásért volt felelős, neki már nem kellett azszal foglalkozni, hogy megszervezze a plakátolásokat, mert hogy közben az újonnan belépők között feltűntek olyanok, akiknek ezt át lehetett adni és utána már ő koordinálta. Megvolt a kellő bizalom az aktivisták irányában egymás iránt."

- Rendelkezésre álló stratégia, a feladatok, felelősségek és határidők meghatározása,
- Motiváció növelésére rendszeres stábülések, ahol lehetőség van a problémák megosztására, kibeszélésre és a közös megoldáskeresésre; közös tervezés, a kivitelezés módjainak átbeszélése; lehetőleg közös döntés.
- Bizonytalanabb, gyakorlatlanabb önkéntesek párba állítása rutinosabbakkal.

Szakértőkhöz való hozzáférés

Mind a civil munka, mind a kampány során szükség van szakemberek és szakértők bevonására. Pénzügyi források hiányában legtöbbször esetleges, hogy az adott szakértelem elérhető-e a csapatban, vagy annak tágabb, mozgósítható környezetében.

Vannak olyan helyek, ahol a siker éppen ezeknek a kampányban közreműködő szakembereknek, szakértőknek a munkáján múlt (legalábbis így érzékelték, erre nincsenek egzakt adatok). És olyan helyek, szervezetek is vannak, ahol folyamatosan küszködtek ezzel a hiánnyal, nem tudtak bizonyos dolgokat megoldani, kivitelezni úgy, ahogy szeretnék volna, ami hátráltatta őket, illetve a jövőre nézve is negatív hatással volt – kevésbé terveznek, frusztráltak.

Kistelepülések nehézségei

A községekből, kistelepülésekről érkező résztvevők sokszor kiemelték, hogy úgy érzik, a helyzetük annyira speciális, hogy a nagyobb települések által megosztottakhoz nem tudnak kapcsolódni, náluk ezek a gyakorlatok nem működnének. Olyan résztvevő is volt, aki már részt vett a Közélet Iskolája képzésén, és úgy érezte, az ő településén ezek a módszerek nem működnek. Így az az igény merült fel, hogy a vidék, azon belül is a kistelepülések helyzetét meg kell vizsgálni abból a szempontból, hogyan lehet a jelenlegi akadályokat áttörni, amelyek közül a legfontosabbak: nincs aktivista bázis/potenciális aktivisták, félelem, szervilizmus, passzivitás, apátia, elöregedő népesség, elvándorlás, elnéptelenedés, hiányzó középréteg, ismeretek hiánya (választásról általában, szavazásról stb.) Ebben várnak támogatást, hogy **más hasonló helyzetben lévő településekről ismerhessenek módszereket, jó gyakorlatokat** arra vonatkozóan, hogy hogyan lehet a fentiekén áttörni.

Választások utáni helyzet

Sok szervezet küzd most azzal, hogy kulcsembereik bejutottak az önkormányzatba. Tulajdonképpen egyik szervezet sem készült fel arra, hogy ezzel a szituációval mit tud majd kezdeni. Maga a csoport működése megroggyan, mert a kulcsemberek nem olyan aktívak, mint előtte, egyáltalán, az ő kapcsolódásukat a szervezethez újra kell definiálni.

"Nem csak alapító tagja voltam a szervezetnek, hanem a motorja, vezetője, és nagyon büszke volt a csapat, de a közösség szempontjából ez egy óriási veszteség, tudatosan kell rá készülni, ha egy ilyen helyzetbe belemegyünk."

Nem csak a szervezet változott meg, de egy nagyon intenzív, a kampánytevékenységre épülő időszak után egy picit vákuumban érzik magukat az emberek, főként az aktivisták esetében kérdéses, hogy őket, hogyan sikerül a szervezet körében tartani. Ez mind még megválaszolásra vár, fél évvel a választások után is.

Több, a testületbe bejutott jelölttel bíró szervezet szembesült azzal a problémával – illetve ezt többször maguk a sikeres jelöltek mondták el –, hogy a hivatali működés, egy település irányítása sokszor nagyon más, mint ahogy azt a civil perspektívából érzékelték, és most a saját civil szervezetük és a hivatali működésmód között őrlődnek. Igyekeznek egyfajta mediátor szerepet betölteni a két szervezet között, és valamilyen közös nyelvet találni.

"Már a település lehetőségeit látva kicsit módosulnak azok a civil gondolatok, amik az ember fejében álmokképként megfogalmazódnak; a realitás felé kell a civil gondolkodást vinni, nekem ez mindenképpen új. A kettő között megtalálni az egyensúlyt, hogy fontos, amit a civilek megfogalmaznak, de tudom, hogy nagyon sokszor ott is elakad a kommunikáció, hogy nem tudja a civil sokszor megfogalmazni mit is szeretne. Vagy olyan dolgot szeretne, ami kivitelezhetetlen. Ez az oda-vissza dolog így hirtelen bejutva a rendszerbe frusztrációt okoz, elkeseredést okoz, sokszor kétségbeesetten próbálom mutogatni a civileknek, amit a város megértet velem és fordítva. Új kihívás, hogy felkészülniük kell lenni egy ilyen szerepre – nem csak civil szerep, valljuk be."

Ez azonban a civil szervezeteknek, a másik oldalról nézve, szintén komoly válságot okoz:

"Dilemma: öröktyúk legyünk vagy pincsikutyák? Van egy polgármesterünk, aki a mi szervezetünk képviselője, de ő egy hivatalt vezet, ennek módjával nem mindig tudunk egyetérteni, nem mindig azt csinálja, amit mi szeretnénk. Hogy tudjuk a saját értékeinket továbbvinni?"

Változó, hogy a testületbe jutott tagok hogyan működnek együtt a továbbiakban a civil szervezettel, mennyire vesznek rész annak az életében. Alakulóban van ezzel kapcsolatban a gyakorlat, de a legtöbb esetben a sikeres jelölt próbál valamilyen szinten a szervezet életében részt venni: eljár időnként a találkozókra, tájékoztatja őket a fejleményekről, és igyekszik a kritikát meghallgatni, beépíteni.

További jó gyakorlat, hogy a képviselők Facebook oldalukon folyamatos tájékoztatást adnak a helyi ügyekről, az önkormányzat és a saját tevékenységükről, a kommenteket is megválaszolva.

Képzésekkel, szolgáltatásokkal kapcsolatok elvárások, javaslatok

Hálózatosodás

Nagyon nagy az igény arra, hogy tudjanak egymásról a civil szervezetek, felvehessék egymással a kapcsolatot, lássák egymás tevékenységét. Nem feltétlenül egy formális szervezetre vagy hálózatra van szükség inkább csak a lehetőség megteremtésére és a facilitálásra, hogy létrejöhessen egy informális közösség, ahol egyáltalában láthatóvá válnak egymás számára a civilek. A hálózat lehetőséget adna a tapasztalatcserére, tudásmegosztásra, a gyors információáramlásra.

„Például segítségnyújtás, hogy mi ezt így oldottuk meg, vagy hogyan kezelték a támadásokat.”

„Az ország különböző részein hasonló gondokkal küzdünk, akár egy közös tapasztalatcsere nagyon jó lenne. Nem lenne nagyon formális, hanem valamilyen hálózatba szervezve. Mert úgy tűnik, hogy helyi szinten mindenki nagyon sikeres, de egy csomót tudnánk még tanulni egymástól.”

Társadalmi bázisépítés támogatása

- képzésekkel
- jó gyakorlatok megosztásával
- mentorálással
- tanácsadással

Kiemelten a közelmúltban alakult civil szervezetek számára fontos a társadalmi bázisépítéssel kapcsolatos tudás fejlesztése. A sokéves aktív múlttal rendelkező csoportok saját tapasztalatok mentén már kitanulták, hogyan tudnak az őket körülvevő társadalmi csoportokkal és lehetséges támogatókkal kapcsolatot, együttműködést kialakítani. A beszélgetésen részt vevő csoportok akciói, tevékenységei a közösség igényeire épülnek, ami sok éves építkezés eredménye. Ettől függetlenül természetesen vannak olyan területek, ahol fejlődni tudnának és szeretnének a régi szervezetek is, de a velük való munkát a képzések során más szintről lehet indítani, hiszen az alapokban már rengeteg tapasztalatuk van.

A fiatalabb szervezeteknél egyértelműen látszik, hogy nagyon sokat számít, ha van valamilyen képzés, támogatás, gyorsan és ügyesen tudnak építkezni.

Van néhány szervezet, akik ezekben nagyon jók, de sokaknak ez korántsem egyértelmű és rengeteg függ a közegtől. Többen számoltak be arról, hogy míg azt hitték, ismerik a közösségüket, és azt érezték, közös ügyet képviselnek, csalódniuk kellett – rá kellett döbenniük, hogy valójában a közösségnek csak egy szeletéhez jutottak el, és nem tudnak eleget arról a közegről, amiben dolgoznak: *"elbíztuk magunkat"*. Egy, már több önkormányzati választási ciklusban sikeresen szereplő civil szervezet írta le azt az utat, hogy hogyan tudtak két választási ciklus között elmozdulni ebből a helyzetből: *„azt hittük, hogy ismerjük az embereket, a jelöltünket is mindenki ismeri, és ez elég. De ez tévút volt, és utána nagyon tudatosan építkeztünk, folyamatos munkával, állandó jelenléttel, különféle utakon próbáltunk minél több emberhez eljutni, megismerni őket és megismertetni magunkat. Maga a kampány már ennek a folyamatnak csak a vége, de oda is rengeteg munkát kell tenni. A régi polgármester nagyon jól tudott mozgósítani, és nekünk is meg kellett tanulnunk"*.

Közösségszervezés módszertani tréningek, képzések

A közösségszervező hálózathoz jövő résztvevők tapasztalatai megerősítik, hogy ez egy jó irány, hatékony módszer – ugyan vannak kevésbé sikeres akciók is – így minél szélesebb körű hozzáférhetővé tétele, akár képzések, akár mentorálás vagy a kettő kombinációja formájában értékes tudást adhat.

A kampány alatt sikeresen tevékenykedő csoportok jó gyakorlatai is bemutatásra kerülhetnek akár esettanulmány, de leginkább közvetlen tapasztalattal megosztás, beszélgetés formájában a projekt alatt szervezett események során.

Többen kiemelték a kunbábonyi közösségszervező képzéseket és az ott megismert embereket, mint a civil munka során valóban jól hasznosuló ismereteket és kapcsolatrendszeret.

Választópolgárok edukációja, képessé tétele az aktív állampolgárságra

Problémát okoz a választási rendszerrel, a választás tétjével kapcsolatos ismeretek hiánya, illetve magát a választást övező közömbösség, érdektelenség. Részben saját feladatuknak is érzik ezt a beszélgetésben résztvevő civil szervezetek, de nem minden esetben. Van olyan irányú tapasztalat is vidéken, hogy egy helyben ismeretlen szervezet esetében nyitottabbak a lakosok az ilyen jellegű programokra, vagy bármilyen tájékoztatásra.

Vannak jó gyakorlatok a közösségszervezők körében erre, például a roma nemzetiségi önkormányzati választások kapcsán, de máshol is, azonban azokon a településeken, ahol nem működnek közösségfejlesztők, ez jelentős probléma lehet. Mind az eszköztár és módszertan, mind az erőforrás hiányában ezt sokszor nem tudják – vagy eddig nem tudták – magukra vállalni a helyi civil szervezetek.

Minden, ebben szerepet vállaló kezdeményezés, vagy az arról való tájékoztatás, információ-megosztás segítség lehet ezeken a helyeken. A kistépüléseken úgy tűnik, ez kiemelt probléma.

Nemzetiségi önkormányzatokkal kapcsolatos képzések, workshopok

A nemzetiségi önkormányzat intézménye a gyakorlatban kissé kiüresedett, leginkább csak kulturális szerepet töltenek be (esetleg iskolát működtetnek). Jelenleg maguk az érintettek sem tájékozottak teljes részletességgel abban, hogy valójában mire ad lehetőséget a vonatkozó törvény, nem ismertek egymás előtt a különféle jó gyakorlatok például érdekérvényesítés tekintetében. Szintén sarkalatos pont a települési önkormányzattal való együttműködés. Éppen ennek a korlátozott szerepkörnek a mentén vetődött fel a kérdés, hogy a roma emberek érdekképviselője roma nemzetiségi települési önkormányzatok keresztül tud-e megvalósulni, vagy célravezetőbb a települési önkormányzatba képviselőt bejuttatni. Jogással megtámogatott műhelymunka, a különféle gyakorlatok megosztása segíthetné az eligazodást.

Kampány megvalósításával kapcsolatos tudnivalók

Kampány kisokos

A praktikus tudnivalók összefoglalása. Azokban a szervezetekben, ahol volt már vagy a szervezetnek vagy valamelyik meghatározó tagnak kampánytapasztalata, hatékonyabban ment annak megszervezése. A gyakorlati apróságok kitapasztalásával, a jogi háttérnek kiismerésével sok idő mehet el, ami az egyébként is feszített kampányidőszakban behozhatatlan csúszásokkal járhat. Volt, ahol emiatt betervezett tevékenységek maradtak el, vagy valamilyen költséges kampányelem mégsem került hasznosításra.

Olyan igény is felmerült, ami nem csak a technikai megvalósítást érinti, hanem például a jelöltállítást is. Számtalan probléma merült fel a jelöltállítással, ami részben összefügghet a bázisépítés hiányával, részben azonban tudás és eszköztár hiányával is. Erre vonatkozóan is szívesen látnának képzéseket, vagy valamilyen módszertani anyagot, segítséget, ami kapaszkodót adhat ezen a téren – hogyan érdemes kiválasztani, és hogyan kell felkészíteni a jelölteket.

Szervezetfejlesztés

Kommunikációs képzések

Ezeknek egy része minden aktivista számára hasznos lehet, akik kapcsolatba kerülnek közvetlenül az emberekkel, meg kell őket szólítaniuk, beszélgetni kell velük. Sok helyen felmerült problémaként, hogy ez a készség nincs meg mindenkinben, ez nem egy adottság általában. Fellépést, kapcsolatfelvételt, asszertív és erőszakmentes kommunikációt érintő képzések, workshopok kellenének. Kimondottan a jelöltek felkészítésére ehhez még a **vitakultúrát, érvelési stratégiát, előadói készségeket** erősítő képzések képzelhetők el.

„Amiben nagy szükség lenne, hogy javuljunk, azok a politikai vitákban való részvétel: nagyon hajlamosak vagyunk arra, hogy érzelmileg erőteljesen bevonódva olyanokkal kezdjük el vitatkozni, akiket a betyár életben nem lehet meggyőzni. Ez egy nagyon fontos része lehet a csapat fejlődésének, hogy a vitákat kezelni, az érvrendszereket előtérbe állítani az érzelmekek helyett – tehát általában a vitatkozás kultúrájában nagyon fontos segítséget jelentene, ha ezzel tudatosan foglalkoznánk.”

Coach, szupervízor, mediátor

A kampány megterhelő lehet az aktivistáknak, jelölteknek. Rengeteg feszültség felgyülemlik a munka alatt, részben a kívülről jövő negatív hatások (rendőrségi akció, lejárató kampányok, Facebook trollok, akár fizikai atrocitás, verbális támadások stb.) részben a szervezeten belül konfliktusok, illetve önmagában a kampány alatti intenzív megterhelés miatt.

Vannak jó gyakorlatok arra, hogy egy szervezeten belül hogyan igyekeztek kezelni ezt (rendszeres gyűlések, ahol ezeket kibeszélhették, egymással technikákat osztottak meg), de külsős szakemberek is segíthetik a folyamatot.

Az aktivisták, önkéntesek mellett kiemelten kell a jelöltekkel foglalkozni. Több résztvevő hangsúlyozta, hogy előre fel kell készíteni a jelölteket arra, hogy mivel jár egy kampány, mind fizikai, mind lelki vonatkozásban, mivel akinek nincs erről korábbi kampánytapasztalata, azokat sokkszerűen éri.

Nemcsak az egyéneket, de a csoportokat, szervezeteket is támogatni kell team coachinggal, vagy egyéb módszerekkel, mert sokszor épp az áll egy kudarc hátterében, hogy a csoporttagok képtelenek együttműködni, vagy szétzilálódik az addigi csapat a kampányműködésre való átállás során.

Önkéntesmenedzsment

Ahogy arról a nehézségek, kihívások fejezetben már szó volt, az önkéntesek bevonása mellett problémát jelent az ő motiválásuk, tevékenységeik koordinálása, így a legtöbb szervezet számára hasznos lehet egy ezzel kapcsolatos képzés, műhely.

Forrásszerzési módszerekről képzés

Az egyik legáltalánosabb gyakorlat, hogy maguk a jelöltek teszik bele a saját forrásait a kampányba, esetleg a jelölt személyes ismerősei adnak támogatást. Sok helyen nincs szervezeti szinten kezelve a forrásteremtés kérdése és sok helyen nincs ezzel kapcsolatos tudás sem.

Külső erőforrások

Szakember pool

Jelentős probléma – nem csak a kampány alatt, de a működés egyéb időszakai során is – a szakemberekhez való hozzáférés. Ha nincs bevonható, elérhető civil szervezet, aki az adott területen segíteni tud, akkor a legtöbbször a tagságon és mozgósítható kapcsolatrendszerén múlik, hogy az adott feladatra rendelkezésre áll-e a szükséges szaktudás vagy nem. Ez nagyon esetlegessé teszi a működést vagy a kampány megvalósítását, volt, hogy tervezett, fontos tevékenységek maradtak el részben vagy egészében emiatt.

Kampánnyal kapcsolatban felmerült szakemberigények: jogász, kampánymenedzser, kreatív stratégiai tervező, kampánystratégia tervező, kreatívok (szövegírók, design, grafikus, videó stb.), közösségi média menedzser.

A kampányidőszakon kívül felmerült plusz szakemberigény: jogász, közbeszerzési tanácsadó, építész, környezetvédelmi szakértő.

Önkormányzatok érzékenyítése

Jelenleg az a tapasztalat, hogy a hivatalokban nem értik a civileket, nincs arra gyakorlat, hogyan lehetne velük együttműködni (legtöbbször a motiváció is hiányzik). Így az önkormányzatokkal együttműködésre törekvő csoportok – akár teljesen külsős pozícióból, akár a képviselőtestületben vagy bizottságban bent lévő tag részvételével – legtöbbször falakba ütköznek. Ugyanez a probléma a politikai pártok kapcsán is felmerül.

„Fontos lenne érzékenyíteni a másik oldalt, hogy aki pozícióba jut, tudjon valamit kezdeni a civilekkel. A politikai pártokat érzékenyíteni, hogy a civilek mire használhatók én úgy látom, hogy a civil egy ilyen szitokszó és ők ezt nehezen vetkőzik le.”

Civil hang erősítése

Jelenleg egyre problémásabb az a trend, hogy a pártok, a politika eszközként akarják felhasználni a civileket, nem pedig valóban együttműködő partnert látnak bennük. Közös megoldáskeresés, valamiféle közös kiállás merült fel igényként.

Információ, tájékoztatás

Tudásbázis

Egyfajta jogszabály- és kapcsolódó értelmezés illetve „eljárásrendek” gyűjteménye olyan tipikus ügyekre vonatkozóan, amelyek gyakran, a legtöbb településen előfordulnak, illetve magára a kampányra vonatkozóan is.

„Vannak tipikus ügyek, amik szinte mindenhol előfordulnak, ha ehhez lennének szervezők, hogy hogyan kell intézni, milyen törvény vonatkozik, melyik hatóság stb., akkor nem kellene mindig a nulláról kezdeni.”

Nemzetközi és hazai jó gyakorlatok megismertetése, terjesztése

Nem ismertek az egyes szervezetek sikerei egymás előtt. Van már jó gyakorlat arra, hogy civil szervezetek meghívják más településeken működő szervezetet, amely valamiben jó, vagy számukra érdekes példát jelenthet, amit egy-egy ügyben, vagy akár a választásokon elértek. Többen kiemelték, hogy különösen a jelenlegi helyzetben, amikor egyre inkább azt tapasztalják, hogy az emberek közömbösek, és következésképpen ők is egyre csüggedtebbek, inspiráló lehet egy-egy ilyen példa. Hasonló a nemzetközi jó gyakorlatok megismertetésének a szerepe, a tanulás mellett fontos inspiráció lehet.

Információnyújtás, tájékoztatás az elérhető civil képzésekről, pályázatokról, egyéb lehetőségekről, ami a szervezeteket támogathatja.

Tervek 2022-re

Szinte minden csoport gondolkodik azon, hogyan, milyen tevékenységgel tudnának a 2022-es választásokba bekapcsolódni. Egyelőre konkrét terveket még nem tudtak, illetve akartak megosztani, mivel csak most kezdődtek el az ötletelések, stratégiázások. De a túlnyomó többség valamilyen módon mindenképpen be fog kapcsolódni a választásokba.

Ami már most körvonalazódik, az az, hogy előválasztásban gondolkodnak és a pártokkal való ehhez szükséges megállapodásokon – ismét szembesülve azokkal a dilemmákkal, amelyekkel már 2019-ben is szemben találták magukat. Ugyanakkor már van tapasztalat a pártokkal való egyezkedésben, ami beépíthető, illetve arra nézve is van tapasztalat, hogy a civil szervezet tagságát hogyan érintik ezek a megállapodások.

Közösségszervezés tekintetében az országos választás alkalom a települési határokon átnyúló építkezésre és összefogásra, erre is többen készülnek.

Ugyanakkor volt néhány olyan csoport, akiket a 2019-es önkormányzati választások körül tapasztaltak (ezen belül elsősorban a közöny a lakosság részéről, más indulók részéről pedig a „mocskos kampány”) miatt ebben a pillanatban úgy látják, hogy nem lesznek aktívak, esetleg később, a 2024-es helyhatósági választásokon próbálnak ismét aktívan részt venni.

Tanácsok civilektől más civil csoportok számára, akik 2022-re terveznek valamilyen aktivitást

„Kezdenek el beszélgetni az emberekkel már most! Meg kell ismerni az emberek gondolkodását, a problémáit.”

„Minél több alkalmat szervezni, amikor formálisan is össze lehet jönni. Nagyon fontosak a rendszeres találkozások, ami elég gyakori ahhoz, hogy folyamatosságot biztosítson (maximum kéthetente).”

„Mielőtt belevág valaki egy közéletet alakító szerveződésbe, az menjen el egy képzésre, hogyan kell csapatot szervezni, egyesületet működtetni. Közélet Iskolája jó lenne, de kicsit jobban kellene fókuszálni a vidékre. Civil képzéssel kezdje el a munkát.”

„Amíg a szervezet nincs igazán beágyazódva egy adott településen, kerületben, addig ne várjon nagy csodát.”

Melléklet

A fókuszcsoportos kutatás során feltárandó kérdéskörök:

1. Szervezeti háttér és helyi kontextus:

- Milyen külső (elsősorban lokális) és belső tényezők határozták meg működésüket tevékenységüket a vizsgált időszakban
- Milyen tényezők játszottak szerepet a cél kijelölésében
- A szervezet milyen háttérrel rendelkezik – van-e már gyakorlata, múltja választási mozgósításban, milyen a helyi beágyazottsága.
- Kapcsolatrendszer, együttműködések
- Szervezeti struktúra, működésmód, döntéshozatal
- Cél

2. A 2019-es önkormányzati választásokkal kapcsolatosan végzett tevékenységek

- Milyen tevékenységeket végzett az adott csoport az önkormányzati választások kapcsán?
- Adott tevékenység célja, tevékenységek kiválasztásának folyamata
- Implementációval kapcsolatos tapasztalatok – értékelés és megosztás
- Szükséges kompetenciák
- Együttműködésekkel kapcsolatos tapasztalatok és tanulságok
- Finanszírozás

3. Nehézségek, hiányok, szükségletek feltárása

- Nehézségek, akadályok, amelyek gátolták terveik megvalósítását – rendszerszintűek és kisebb, gyakorlati problémák egyaránt
- Milyen adottságok/feltételek lennének szükségesek az "ideális" kampány és mozgósítás megvalósításához?
- Hiányzó kompetenciák
- Miben szeretnének támogatást kapni

4. Jövőbeni tervek

- További aktivitással kapcsolatos tervek
- A 2022-es országgyűlési választásokkal kapcsolatos tervek
- Milyen további tudásra, erőforrásra lenne szükségük ahhoz, hogy tevékenységüket a jövőben is folytassák?